Risicoanalyse

Beschermd wonen voorziening Barkmolenstraat

R. Mennes
I. Schoonbeek
R. Pieper
B. Bieleman

Breuer ONDERZOEK & INTRAVAL ADVIES

Risicoanalyse
Beschermd wonen voorziening
Barkmolenstraat

Juli 2020

Breuer
ONDERZOEK & INTRAVAL
ADVIES

Colofon

©Breuer&Intraval

2e Druk
Juli 2020

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

Tekst: R. Mennes, I. Schoonbeek, R. Pieper, B. Bieleman
Opmaak: M. Haaijer
Opdrachtgever: Gemeente Groningen
ISBN: 978 90 9033 286 4

INHOUDSOPGAVE

		Pagina
Hoofdstuk 1	**Inleiding**	**1**
	1.1 Achtergrond	1
	1.2 Risicoanalyse	2
	1.3 Plan van aanpak	2
	1.4 Onderzoeksactiviteiten	3
	1.5 Leeswijzer	6
Hoofdstuk 2	**Inventarisatie mogelijke risico's**	**7**
	2.1 Algemeen kader	7
	2.2 Risico's	9
	2.3 Moderatoren	12
	2.4 Beheersmaatregelen	14
Hoofdstuk 3	**Huidige leefbaarheid Barkmolenstraat**	**19**
	3.1 Beschrijving wijk en voorziening Beschermd wonen	19
	3.2 Ervaren leefbaarheid omwonenden	23
	3.3 Registraties Barkmolenstraat	27
Hoofdstuk 4	**Risico's leefbaarheid Barkmolenstraat**	**29**
	4.1 Opvatting omwonenden over Beschermd wonen voorziening	29
	4.2 Overlast en criminaliteit	31
	4.3 Registraties referentielocaties	34
	4.4 Uitbreiding van het aantal bewoners	37
Hoofdstuk 5	**Conclusies & aanbevelingen**	**41**
	5.1 Resultaten risicoanalyse	41
	5.2 Recht doen aan de angstgevoelens van omwonenden	45
	5.3 Voorgestelde beheersmaatregelen	45
	Literatuur	**49**
	Appendix: Nadere toelichting	**51**

• • •

1. INLEIDING

In opdracht van de gemeente Groningen heeft Breuer&Intraval een risicoanalyse uitgevoerd voor een voorziening voor Beschermd wonen aan de Barkmolenstraat te Groningen. Sinds november 2019 huisvest Verslavingszorg Noord-Nederland (VNN) op deze locatie ex-verslaafden, waarvan een deel met een psychische of persoonlijkheidsstoornis. De vraag is in hoeverre er risico is op overlast voor de buurt en welke maatregelen al dan niet kunnen c.q. moeten worden getroffen om het ontstaan daarvan tegen te gaan. In dit inleidende hoofdstuk bespreken we kort de achtergrond van het onderzoek en beschrijven we vervolgens de onderzoeksopzet en de verrichte onderzoeksactiviteiten.

1.1 Achtergrond[1]

Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Groningen heeft in maart 2019 een omgevingsvergunning verleend aan VNN, waardoor het voor VNN mogelijk werd om een woongebouw aan de Barkmolenstraat te verbouwen tot een voorziening voor Beschermd wonen. Het betreft een woonvoorziening voor (maximaal) 26 ex-verslaafden.

Tegen het verlenen van deze vergunning is door een deel van de omwonenden[2] van de voorziening aan de Barkmolenstraat bezwaar aangetekend. De omwonenden vrezen overlast in de wijk veroorzaakt door (bezoekers van) de cliënten van de voorziening. Met andere woorden: zij vrezen voor aantasting van de leefbaarheid van hun directe woonomgeving.

Daarnaast geven de omwonenden aan dat de procedures op basis waarvan het besluit tot het verlenen van de vergunning is genomen, niet goed zijn gevolgd. Zo is in de optiek van de omwonenden onterecht afgeweken van het bestemmingsplan ten aanzien van het perceel waar het pand op staat, zou de gemeentelijke 'Leidraad Realiseren voorzieningen voor kwetsbare groepen' niet zijn gevolgd en zijn de betrokken belangen niet toereikend afgewogen. De bezwaren tegen het verlenen van de vergunning zijn, op advies van de bezwaarcommissie, in november 2019 ongegrond verklaard. Tegen deze beslissing zijn de omwonenden in beroep gegaan.

Op 17 december 2019 heeft de rechtbank een (voorlopige) uitspraak gedaan over de verleende omgevingsvergunning. Door de omwonenden is verzocht om schorsing van de vergunning totdat de rechter een definitieve uitspraak heeft gedaan over het ingestelde beroep tegen de omgevingsvergunning. Dit schorsingsverzoek is gedeeltelijk toegewezen.

---

[1] Uiteraard betreft het een globale achtergrondschets op hoofdlijnen en is deze niet uitputtend. De vermelding ervan heeft uitsluitend als doel om de plaats van onze risicoanalyse in het gehele proces weer te geven.

[2] Waar in dit rapport wordt gesproken over 'omwonenden' doelen we op de reguliere inwoners van de Barkmolenstraat en niet op de gehuisveste cliënten in de voorziening voor Beschermd wonen. De cliënten (en niet de reguliere inwoners) worden bedoeld als we spreken van 'bewoners'.

Totdat de rechter een besluit heeft genomen over het beroep van de omwonenden, mogen niet meer dan 14 personen in de voorziening worden ondergebracht. Dit houdt in dat het aantal personen dat sinds november 2019 in de voorziening woont (14), voorlopig niet mag worden uitgebreid naar 26 personen (het aantal waarvoor de vergunning is verleend). De rechter oordeelt dat in het kader van de ruimtelijke inpassing en de belangenafweging nog onvoldoende in beeld is gebracht welke risico's de verleende vergunning met zich meebrengt en waarom daarvan geen overlast voor de buurt wordt verwacht. Een deugdelijke risicoanalyse ontbreekt. Verder is de rechter van mening dat de gemaakte afspraken (met VNN) en de beheersmaatregelen onvoldoende zijn geborgd in de vergunningverlening. Ook is onduidelijk hoe omwonenden nakoming van deze maatregelen kunnen afdwingen.

1.2 Risicoanalyse

Mede naar aanleiding van de (voorlopige) uitspraak van de bestuursrechter heeft de gemeente Groningen Breuer&Intraval opdracht gegeven om een risicoanalyse uit voeren. Uit deze risicoanalyse moet duidelijk worden welke risico's de vestiging van de voorziening voor Beschermd wonen in de Barkmolenstraat met zich meebrengt voor de leefbaarheid van de wijk. Daarbij kan gedacht worden aan het ontstaan van overlast, verminderde veiligheid, toename van criminaliteit en aantasting van het woon- en leefklimaat. Nagegaan moet worden wat elders in het land en in Groningen bekend is over risico's omtrent de vestiging van dit soort voorzieningen en in welke mate deze ook van toepassing kunnen zijn op de situatie in de Barkmolenstraat. Aan het aantal onder te brengen cliënten (maximaal 26) en de problematiek van de doelgroep dient specifiek aandacht te worden besteed.

Daarnaast wil de gemeente inzicht in de beheersmaatregelen die reeds zijn genomen en nog aanvullend kunnen worden genomen om de eventuele overlast tegen te gaan en het woongenot te behouden. Daarbij is van belang hoe omwonenden (blijvend) kunnen worden betrokken bij het voorkomen dan wel beheersen van de eventuele overlast en het behouden van het woongenot in de omgeving van de Beschermd woonvoorziening.

Uit het bovenstaande volgt dat dit onderzoek twee doelstellingen heeft die als volgt luiden:[3]

1. Het inventariseren van de risico's die de verleende omgevingsvergunning met zich mee kan brengen voor de leefbaarheid in de Barkmolenstraat; en
2. Het op basis van de risicoanalyse in kaart brengen van beheersmaatregelen waarmee de risico's kunnen worden voorkomen c.q. beheerst.

1.3 Plan van aanpak

Om bovenstaande doelstellingen te realiseren is een plan van aanpak gevolgd, bestaande uit de volgende vier stappen:

[3] We benadrukken dat dit onderzoek zich uitsluitend richt op het inventariseren van de risico's die de vergunningsverlening met zich meebrengt. Dit onderzoek heeft niet als opdracht om te beoordelen of de procedures voor het verlenen van de vergunning al dan niet goed zijn doorlopen.

Stap 1- Inventarisatie risicovormen

Eerst is nagegaan van welke risico's er in het algemeen sprake kan zijn bij de vestiging van dergelijke woonvoorzieningen; in het bijzonder Beschermd wonen. Op basis van beschikbare literatuur en eerder onderzoek ontstaat zodoende een eerste overzicht van risico's waaraan kan worden gedacht.

Stap 2 - Praktijktoetsing op basis van vergelijkbare situaties en maatregelen

Vervolgens is getoetst of de geïnventariseerde risico's zich in de praktijk daadwerkelijk voordoen en welke beheersmaatregelen kansrijk zijn om deze het hoofd te bieden. Hiervoor zijn vergelijkbare situaties als in de Barkmolenstraat (zowel in de gemeente en de provincie Groningen als elders in Nederland) op een rij gezet en zijn de risico's en de op die locaties genomen beheersmaatregelen bestudeerd. Hiervoor hebben we ook interviews gehouden met medewerkers van andere voorzieningen in de gemeente en de provincie Groningen en experts elders uit het land geraadpleegd.

Stap 3 - Vaststellen mogelijke risico's en beheersmaatregelen Barkmolenstraat

De derde stap is specifiek gericht op de situatie aan de Barkmolenstraat. Om de risico's vast te kunnen stellen is de situatie in kaart gebracht door relevante documenten te bestuderen en door betrokkenen te raadplegen. De lokale situatie in de Barkmolenstraat is afgezet tegen het kader dat de eerste twee stappen hebben opgeleverd. Op deze wijze hebben we de mogelijke risico's van de vergunningverlening voor de voorziening aan de Barkmolenstraat vastgesteld. Hieraan zijn tevens passende beheersmaatregelen (reeds geïdentificeerd in de tweede stap) gekoppeld.

Stap 4 - Opstellen aanbevelingen beheersen c.q. voorkomen mogelijke risico's

In de vierde stap zijn de onderzoeksresultaten gebruikt om waar mogelijk aanbevelingen te doen voor de toekomst. De aanbevelingen zijn erop gericht om de mogelijke risico's van de voorziening voor Beschermd wonen te voorkomen of aanvaardbaar te beheersen. We beperken ons niet alleen tot de beheersmaatregelen die kunnen c.q. moeten worden genomen, maar richten ons ook op hoe omwonenden nakoming ervan kunnen afdwingen.

1.4 Onderzoeksactiviteiten

Voor het hierboven beschreven plan van aanpak is een reeks aan onderzoeksactiviteiten ondernomen. Deze worden hieronder beschreven.

Document- en literatuurstudie

We hebben relevante documenten verzameld en bestudeerd over risico's van vestiging van soortgelijke voorzieningen, alsmede over de specifieke situatie (aan de Barkmolenstraat) in Groningen. De documenten zijn enerzijds verkregen door gebruik te maken van landelijke databases en zoekmachines zoals Google Scholar, Google, WorldCat uit peer reviewed tijdschriften en 'grijze literatuur' (niet-wetenschappelijk en peer reviewed) en anderzijds verstrekt vanuit ons netwerk en de gemeente Groningen. Tevens hebben we geput uit onze eigen eerdere onderzoeken naar vergelijkbare voorzieningen die we in de afgelopen jaren hebben uitgevoerd.

Interviews

Er zijn interviews gehouden met drie verschillende respondentengroepen: a. experts bekend met de situatie elders in Nederland; b. medewerkers van soortgelijke voorzieningen in de gemeente en de provincie Groningen; en c. stakeholders (in)direct betrokken bij de situatie in de Barkmolenstraat.

In de interviews met alle drie respondentgroepen is gevraagd naar:

- de risico's die zich voor kunnen doen bij een Beschermd woonvoorziening (aan de Barkmolenstraat);
- de maatregelen waarmee deze risico's (bij de Barkmolenstraat) aanvaardbaar kunnen worden beheerst of voorkomen;
- de wijze waarop omwonenden hierbij (blijvend) actief kunnen worden betrokken;
- hoe omwonenden de nakoming van maatregelen kunnen afdwingen;
- het (door hun organisatie) gevoerde beleid voor Beschermd woonvoorzieningen.

a. Experts bekend met de situatie elders in Nederland: er zijn vier interviews gehouden met experts elders in Nederland die goed bekend zijn met Beschermd wonen- en andere soortgelijke voorzieningen. Het betreft medewerkers van organisaties die opvang bieden aan een soortgelijke doelgroep in een vergelijkbare voorziening of gemeenteambtenaren die op dit beleidsterrein actief zijn. In deze interviews kwam met name aan de orde hoe gemeenten, instanties en omwonenden kunnen samenwerken om overlast te voorkomen en te beheersen.

b. Soortgelijke voorzieningen Groningen en Noord-Nederland: er zijn negen interviews gehouden met medewerkers van soortgelijke voorzieningen. Van de negen voorzieningen zijn er zes gevestigd in provincie Groningen, terwijl de drie overige elders in Noord-Nederland zijn gevestigd. Deze interviews bleken vooral nuttig om de ervaringen met risico's op overlast en de mogelijke beheersmaatregelen in kaart te brengen.

c. Stakeholders Barkmolenstraat: er zijn negen interviews gehouden met relevante stakeholders die (in)direct betrokken zijn bij de situatie omtrent de voorziening aan de Barkmolenstraat. Er is gesproken met Lefier (woningbouwcorporatie), VNN (verslavingszorg), Politie, WIJ Rivierenbuurt, gemeente Groningen (DMO, VTH en Beleidsadviseurs Beschermd wonen en zorg) en de Veiligheidsregio. Door deze interviews zijn we in staat geweest om de situatie in de Barkmolenstraat en de mogelijke risico's inzichtelijk te maken.

Systeemkennis Barkmolenstraat en referentielocaties

Er zijn gegevens verkregen uit de registratiesystemen van enkele instanties. In de eerste plaats zijn van het Meldpunt Overlast en Zorg (gemeente Groningen) (geanonimiseerde) kwantitatieve datasets verkregen over meldingen in de periode januari 2018 tot en met maart 2020. Het betreft zowel meldingen in (de directe omgeving van) de Barkmolenstraat als meldingen in de directe omgeving van enkele referentielocaties (andere voorzieningen in Groningen).

Daarnaast zijn gegevens verkregen uit de politieregistratie Basis Voorziening Informatie (BVI). Het betreft gegevens over de periode januari 2018 tot en met februari 2020. Deze gegevens worden op buurtniveau geregistreerd en de melding is niet nader toegelicht,

waardoor het niet met zekerheid is vast te stellen of een melding gerelateerd kan worden aan de voorziening die in de buurt is gevestigd.

Daarnaast zijn van VNN (verslavingszorg) en Lefier (woningbouwcorporatie) gegevens ontvangen over de bij hen binnengekomen meldingen en klachten. Het gaat zowel om meldingen en klachten over de Beschermd woonvoorziening aan de Barkmolenstraat als over andere vergelijkbare voorzieningen. Ten aanzien van deze twee bronnen dient te worden vermeld dat de broninformatie niet door de onderzoekers zelf kon worden geraadpleegd in verband met privacywetgeving.

Enquête omwonenden

Via een internet enquête zijn omwonenden in de Barkmolenstraat gevraagd om hun mening te geven over de leefbaarheid in hun wijk. Daarbij is ook de relatie gelegd met de vestiging van de voorziening voor Beschermd wonen en de ervaringen die omwonenden daarmee hebben. Elk huishouden in de straat heeft een uitnodigingsbrief ontvangen met daarin een inlogcode voor het invullen van de vragenlijst via internet. Ook konden zij contact opnemen als zij de vragenlijst schriftelijk wilden invullen. Van de 256 aangeschreven huishoudens hebben er 105 deelgenomen aan het onderzoek; een voor een internet enquête hoge respons van 41%. De descriptieven zijn weergegeven in tabel 1.1.

Tabel 1.1 Descriptieven enquête omwonenden Barkmolenstraat

Achtergrondkenmerk	Variabele	n (aantal)	% (percentage)
Geslacht (n=105)	Vrouw	43	41
	Man	57	54,3
	Anders	1	1
	Missing	*4*	*3,8*
Leeftijd (n=105)	18 tot 25	14	13,3
	25 tot 45	53	50,5
	45 tot 65	30	28,6
	65+	-	-
	Missing	*8*	*7,6*
Opleiding (n=105)	Geen opleiding	-	-
	Lagere school	-	-
	Lager Beroepsonderwijs	2	1,9
	Mavo, VMBO theoretische of gemengde leerweg, ULO, MULO	2	1,9
	Havo, VWO, Gymnasium, HBS, MMS	4	3,8
	Middelbaar beroepsonderwijs	4	3,8
	Propedeuse, Kandidaats, Bachelor, Hoger Beroepsonderwijs	39	37,1
	Doctoraal, Master, semi-Wetenschappelijk onderwijs	50	47,6
	Anders	2	1,9
	Missing	*2*	*1,9*
Werkzaamheden (n=105)	Werkende met betaald werk / zelfstandige	78	74,3
	Werkloos	1	1
	Vrijwilliger	2	1,9
	Arbeidsongeschikt	2	1,9
	Scholier of studerende	-	-
	Huisvader of huisman / huismoeder of huisvrouw	-	-
	Gepensioneerd of met de VUT	19	18,1
	Geen van deze	-	-
	Geen antwoord	*2*	*1,9*
	Missing	*1*	*1*

Gezinssamenstelling (n=105)	Samenwonend met partner	43	41
	Samenwonend met partner en kinderen	26	24,8
	Alleenstaand	24	22,9
	Alleenstaand met kinderen	8	7,6
	Anders	3	2,9
	Geen antwoord	-	-
	Missing	*1*	*1*

Informatie over, in en rondom de voorziening

Tevens is informatie verzameld over, in en rondom de voorziening voor Beschermd wonen. Het gaat om de volgende activiteiten: a. een bezoek aan de voorziening; b. gesprekken met bewoners; en c. verkenning van de omgeving.

a. Bezoek aan de voorziening: we zijn kort in de voorziening geweest om het interview met de medewerkers van de VNN af te nemen en een impressie van de locatie te krijgen. Aanvankelijk zou een tweede bezoek plaatsvinden, waarbij de onderzoekers het gehele pand te zien zouden krijgen en dan specifiek de aanpassingen om het gebouw geschikt te maken voor deze vorm van bewoning. Vanwege de uitbraak van COVID-19 heeft dit fysieke bezoek aan de locatie niet plaats kunnen vinden. Als 'second-best' alternatief heeft VNN beeldmateriaal verzameld betreffende de aanpassingen aan het pand en dit aan de onderzoekers beschikbaar gesteld. Omdat de onderzoekers de informatie uit tweede hand hebben ontvangen van een belanghebbende partij, is dit onderzoeksmateriaal niet leidend geweest bij de analyse en rapportage. Het is uitsluitend gebruikt ter controle van informatie uit andere bronnen.

b. Gesprekken bewoners Beschermd woonvoorziening: er zijn korte gesprekken gevoerd met vier van de huidige bewoners van de voorziening voor Beschermd wonen aan de Barkmolenstraat. Zij zijn gevraagd naar hun achtergrond, het traject dat zij tot op heden hebben doorlopen, hun dagbesteding in en rond de voorziening, de mogelijke invloed van de aanwezigheid van de woonvoorziening op de straat, de beheersmaatregelen die genomen zouden kunnen worden en de gevolgen die deze maatregelen volgens hen zouden hebben. Daarnaast hebben wij van de overige bewoners een (geanonimiseerde) beschrijving ontvangen.

c. Verkenning van de omgeving: als aanvulling op het onderzoeksmateriaal hebben alle onderzoekers de omgeving van de voorziening c.q. de wijk zelf meerdere malen fysiek bezocht. Zij zijn zodoende bekend met de locatie van het pand en de fysieke aspecten van de omgeving.

1.5 Leeswijzer

Dit rapport bestaat in totaal uit vijf hoofdstukken. Na dit inleidende hoofdstuk gaan we in hoofdstuk twee in op de inventarisatie van risicovormen, alvorens in het derde hoofdstuk de situatie in de Barkmolenstraat te bespreken. In het vierde hoofdstuk behandelen we de mogelijke risico's van de vestiging van de voorziening voor de leefbaarheid in de Barkmolenstraat. In het vijfde en laatste hoofdstuk trekken we conclusies op basis van de verzamelde gegevens en formuleren we enkele aanbevelingen voor het beheersen c.q. voorkomen van de mogelijke risico's.

2. INVENTARISATIE MOGELIJKE RISICO'S

In dit hoofdstuk bespreken we welke mogelijke risico's er zijn voor de leefbaarheid bij de vestiging van een voorziening voor Beschermd wonen. Er wordt een algemeen beeld geschetst van hetgeen er op basis van literatuur en praktijk bekend is. Daarvoor putten we uit de documentstudie, de gesprekken met stakeholders in Groningen en interviews met experts werkzaam elders in Nederland. Nadat we het algemene kader hebben beschreven, gaan we nader in op de aspecten daarvan.

2.1 Algemeen kader

In de afgelopen decennia zien we steeds vaker dat cliënten - omwille van integratie - niet langer in grootschalige (gesloten) instellingen buiten steden en dorpen worden gehuisvest, maar in plaats daarvan worden ondergebracht in kleinschalige woonvormen in woonwijken (de Kam, 2010). Deze ontwikkeling, die ook wel wordt aangeduid als 'vermaatschappelijking' of 'extramuralisatie' gaat niet zelden gepaard met weerstand van omwonenden (van Gompel, 2011).

Verschillende studies laten zien dat de weerstand van omwonenden doorgaans te herleiden is tot een drietal - elkaar deels overlappende - angstgevoelens:

- De angst voor een minder fijn leefklimaat;
- De angst voor verminderde (eigen) veiligheid; en
- De angst voor waardedaling van eigendommen (specifiek de woning).

We vinden in de literatuur 11 verschillende factoren die deze drie angstgevoelens van omwonenden kunnen doen toenemen of juist weg kunnen nemen. Omwille van de leesbaarheid hebben we deze onderverdeeld in een viertal categorieën, te weten: risico's; moderatoren; beheersmaatregelen; en aandachtspunten. De categorieën worden hieronder kort toegelicht en zijn samen met de factoren weergegeven in tabel 2.1.

Risico's: Een risico betreft de kans dat een potentieel gevaar resulteert in een daadwerkelijk incident. In het geval van woonvoorzieningen gaat het bij risico's per definitie om kansen op ongewenste gebeurtenissen. Uit de literatuur blijkt dat het ontstaan van overlast en criminaliteit (veroorzaakt door de bewoners van de voorziening zelf of door personen die zij aantrekken) de voornaamste risico's zijn in het geval van vestiging van een woonvoorziening. De kans op overlast en criminaliteit heeft doorgaans een gevoel van onveiligheid tot gevolg.

Moderatoren: Onder moderatoren verstaan we factoren die van invloed zijn op hoe groot omwonenden de kans ervaren op het zich daadwerkelijk voordoen van een risico. In het geval van een woonvoorziening geldt bijvoorbeeld dat hoe zwaarder de doelgroep is, des te groter omwonenden de kans op het ontstaan van overlast en criminaliteit achten. Eenzelfde redenering gaat op voor het aantal cliënten (hoe groter het aantal bewoners,

des te groter het te verwachten risico) in de woonvoorziening en de fysieke omvang van de voorziening (hoe groter de voorziening, des te groter de te verwachten risico's).

Beheersmaatregelen: Om risico's te beheersen, kunnen zogenoemde beheersmaatregelen worden genomen. Deze maatregelen kunnen op drie manieren worden ingezet:

- In de eerste plaats kunnen maatregelen worden genomen om algehele blootstelling aan de risico's te beperken. In het geval van woonvoorzieningen zou dat kunnen betekenen dat de voorziening niet op de bewuste locatie, maar elders wordt gevestigd.[1]
- Ten tweede kan, als de voorziening wel op de bewuste locatie wordt of is gevestigd, de kans op het tot uiting komen van de risico's worden beperkt en beheerst door maatregelen. De maatregelen in deze categorie zijn er bij woonvoorzieningen ook vooral op gericht om de angstgevoelens van omwonenden weg te nemen.
- Ten slotte kunnen maatregelen worden opgesteld die aangeven hoe moet worden ingegrepen als de risico's zich in de praktijk daadwerkelijk voordoen.

Ten aanzien van woonvoorzieningen vinden we in de literatuur ook dat een goede en transparante communicatie met omwonenden (in elk van de drie bovenstaande gevallen) op zichzelf al als een beheersmaatregel kan worden gezien (o.a. Snippe e.a. 2013).

Aandachtspunten: In de literatuur worden ook enkele factoren gevonden die kunnen worden aangemerkt als aandachtspunten bij de vestiging van woonvoorzieningen. Het betreffen - als de locatie van de voorziening is vastgesteld - lastig te beïnvloeden factoren die lijken samen te hangen met de mate van weerstand bij omwonenden. Zo vinden we dat naar gelang omwonenden langer in de wijk wonen, er in de wijk meer koopwoningen staan en er sprake is van meer saamhorigheid, de verwachting is dat er meer weerstand zal zijn. Omwonenden in dergelijke wijken lijken meer nadelen te ondervinden in het geval dat de risico's zich voordoen. Ook speelt de afstand van de voorziening tot woningen een rol: hoe dichterbij, des te groter de impact kan zijn als er overlast en criminaliteit ontstaat.

Tabel 2.1 Overzicht relevante categorieën en factoren bij het realiseren van voorzieningen in woonwijken

Categorieën	Factoren
Risico's	• Overlast • Criminaliteit
Moderatoren	• Zwaarte van de doelgroep • Aantal cliënten in de woonvoorziening • Fysieke omvang van de woonvoorziening
Beheersmaatregelen	• Overlast en criminaliteit beperkende maatregelen • Communicatie met omwonenden
Aandachtspunten	• Woonduur omwonenden • Aantal koopwoningen • Saamhorigheid in de wijk • Afstand voorziening tot woningen

[1] Onze risicoanalyse richt zich uitsluitend op de vestiging van een voorziening voor Beschermd wonen in de Barkmolenstraat. Het behoort niet tot de onderzoeksopdracht om in te gaan op mogelijke alternatieve locaties voor de voorziening, waardoor algehele blootstelling aan mogelijke risico's zou worden voorkomen voor de omwonenden aan de Barkmolenstraat.

Het hierboven beschreven algemene kader laat zien dat er niet alleen risico's zijn voor wat betreft het ontstaan van overlast en criminaliteit, maar dat er ook aandacht moet worden besteed aan andere factoren bij het vestigen van een voorziening in een woonwijk, omdat zij in relatie staan tot angstgevoelens van de omwonenden. In het vervolg van dit hoofdstuk lopen we de categorieën langs. We beschrijven wat er bekend is over het ontstaan van overlast en criminaliteit rondom woonvoorzieningen, in hoeverre de onderscheiden moderatoren daarbij een rol lijken te spelen en welke beheersmaatregelen al dan niet werkzaam zijn. De in de literatuur gevonden aandachtspunten worden hier niet behandeld, omdat zij uitsluitend locatiespecifiek zijn. Zij komen aan bod in het derde hoofdstuk, waar we specifiek de situatie in de Barkmolenstraat beschrijven.

2.2 Risico's

Rondom woonvoorzieningen spelen vooral het risico op overlast en het risico op criminaliteit. Het bestaan van risico's kan bij omwonenden resulteren in een minder fijn leefklimaat en verminderd gevoel van veiligheid; ook als de risico's zich in de praktijk niet daadwerkelijk voor blijken te doen.

Overlast

Uit onderzoek (o.a. Jimenez, 2002) blijkt dat omwonenden van toekomstige woonvoorzieningen doorgaans vrezen voor meer overlast in de buurt. Overlast is een subjectief begrip dat kan worden omschreven als het negatief ervaren van bepaalde situaties (Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2012). Wat voor de ene omwonende een 'normaal' groepje jongeren op de hoek van de straat is, kan door een ander worden gezien als ernstige verstoring van de sfeer in de wijk. Omdat iedereen overlast op een eigen manier ervaart, kan het lastig zijn om een eenduidig beeld te verkrijgen van welke situaties omwonenden concreet vrezen (Eysink Smeets e.a., 2010).

Over het algemeen kan worden opgemerkt dat de aanwezigheid van een woonvoorziening in wijken niet structureel voor overlast lijkt te zorgen (van Rossum en Buys, 2012). Uit onze gesprekken met medewerkers van gemeenten en andere voorzieningen en de literatuur blijkt dat het doorgaans incidenten zijn waarvan omwonenden overlast ervaren (Muusse, van Wamel en van Rooijen, 2012). Op basis van de literatuur en de interviews kan tevens worden opgemerkt dat de mate van ernst van de mogelijke overlast van woonvoorzieningen kan worden vergeleken met de mogelijke overlast van andere buurtgenoten in een wijk.

Dit wil niet zeggen dat er nooit overlast voorkomt in de directe omgeving van woonvoorzieningen. Op basis van de literatuur en de interviews is in kaart gebracht welke overlastvormen kunnen voorkomen en hoe deze situaties er concreet kunnen uitzien (Vogel en Boer, 2018; Bieleman e.a., 2012). We zien een onderscheid tussen overlastvormen in of afkomstig uit de woonvoorziening en andere vormen die zich voordoen in de openbare ruimte (zie tabel 2.2). Enerzijds zouden de ervaren overlastvormen veroorzaakt kunnen worden door gedrag van de bewoners van de voorziening. Anderzijds kunnen zij het gevolg

zijn van gedragingen van ongewenste personen, die naar de wijk komen vanwege de aantrekkingskracht van de voorziening (van Gompel, 2011).

Tabel 2.2 Overzicht mogelijke overlastvormen woonvoorzieningen

In of afkomstig uit de voorziening	Openbare ruimte
• Geluidsoverlast • Incidenten in de voorziening • Rookoverlast	• Aanwezigheid van drugsdealers • Geluidsoverlast • Middelengebruik • Minder verzorgde mensen op straat • Parkeerproblemen • Verward, onaangepast en/of grens-overschrijdend gedrag

Hieronder behandelen we (op alfabetische volgorde) de mogelijke overlastvormen die we zijn tegengekomen:

Aanwezigheid van drugsdealers: Een woonvoorziening kan een aanzuigende werking hebben op (drugs)dealers. Deze personen hangen op straat rond met de bedoeling daar drugs te verkopen aan bewoners van de voorziening. Uit onderzoek is bekend dat straatdealers er een rationele werkwijze op na houden (o.a. Mennes e.a., 2017). Zij werken doorgaans in de nabije omgeving van locaties waar hun potentiele klantenkring het grootste is. Deze vorm van overlast zal derhalve vaker voorkomen in de buurt van voorzieningen waarvan bewoners niet zijn afgekickt en gebruik is toegestaan. De overlast voor omwonenden kan simpelweg voortkomen uit de aanwezigheid van de dealers, hun gedragingen en hun uiterlijk, maar ook uit het op straat hinderlijk door hen worden aangesproken (Muusse, van Wamel en van Rooijen, 2012). Overlast door straatdealers zou, op basis van de interviews, minder voorkomen als bewoners van de voorziening niet meer (mogen) gebruiken.

Geluidsoverlast: Geluidsoverlast is de meest voorkomende en meest brede overlastvorm die zich rondom woonvoorzieningen kan voordoen (zie o.a. Aedes, 2019). Volgens deze monitor zijn psychische/psychiatrische aandoeningen en verslaving/drugs de voornaamste redenen voor de overlast.

Geluidsoverlast kan worden veroorzaakt door zowel bewoners als ongewenste rondhangende personen en de bron ervan kan zich zowel binnen de voorziening als in de openbare ruimte bevinden (o.a. Boendermaker e.a., 2016). De meest voorkomende situaties waarin sprake is van geluidsoverlast is wanneer groepen personen zeer hard praten en/of schreeuwen en/of er harde muziek wordt afgespeeld. Er kan in het geval van woonvoorzieningen een relatie zijn met het gebruik van middelen (alcohol en/of drugs).

Soms is de bron van geluidsoverlast niet goed te achterhalen, omdat er geen zicht is op de veroorzaker ervan. Uit de literatuur en interviews blijkt dat het in de praktijk ook lastig kan zijn om de geluidsoverlast toe te schrijven aan een voorziening, omdat ook andere wijkbewoners en gebruikers van de openbare ruimte deze vorm van overlast kunnen veroorzaken.

Middelengebruik: Rondom voorzieningen kan overlast ontstaat door het gebruik van drugs en alcohol door zowel bewoners van de voorziening als andere personen (van buiten de wijk) waar zij mee omgaan. De ervaren overlast voor omwonenden kan bestaan uit het gebruik van het middel zelf. Echter, vaker zien we dat de overlast voorkomt uit het onaangepaste gedrag dat personen vertonen nadat zij middelen hebben gebruikt. Ook kan het zo zijn dat middelengebruik fysieke sporen nalaat in de wijk. Er zijn voorbeelden bekend van voorzieningen waar in de omgeving blikken alcohol en/of drugspafernalia worden aangetroffen. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het gebruik van drugs en alcohol met name plaatsvindt bij woonvoorzieningen waar gebruik door bewoners in de voorziening is toegestaan.

Minder verzorgde mensen op straat: Omwonenden kunnen er hinder van ondervinden dat er zich in de wijk personen bevinden die er minder verzorgd uitzien dan andere wijkbewoners. De afwijking qua uiterlijk roept bij hen de associatie met het gebruik van alcohol en/of drugs op. Ook relateren omwonenden de aanwezigheid van personen met een deviërend uiterlijk vaak aan vormen van criminaliteit. Omdat deze vorm van overlast niet gerelateerd is aan een gedraging, maar uitsluitend aan de empirische waarneming van omwonenden, wordt het samen met andere soortgelijke overlastvormen ook wel geclassificeerd als 'zichtoverlast'.

Overlast van incidenten in de voorziening: Uit de gesprekken met medewerkers van voorzieningen elders blijkt dat er binnen voorzieningen incidenten kunnen plaatsvinden. Hierbij gaat het doorgaans om situaties waarbij er tussen bewoners onderling conflicten kunnen ontstaan, waarbij ook sprake kan zijn van geweld. Ook kan hiervan de nodige geluidsoverlast worden ervaren.

Parkeerproblemen: Rondom voorzieningen kunnen - in theorie - parkeerproblemen ontstaan. Er worden immers nieuwe bewoners in de wijk gehuisvest die zelf een auto kunnen hebben en bovendien bezoek kunnen ontvangen. Daarnaast kan het zijn dat het personeel dat in de voorziening werkt met de auto naar het werk komt en deze in de wijk parkeert. In de praktijk blijken cliënten en hun bezoekers doorgaans geen auto te hebben, waardoor parkeerproblematiek niet of nauwelijks voorkomt.

Rookoverlast: Het kan zijn dat een deel van de bewoners van woonvoorzieningen rookt, hetgeen kan resulteren in stankoverlast voor de directe omgeving van de voorziening. Deze vorm van overlast is overigens uitsluitend benoemd in de interviews en niet gevonden in de literatuur.

Verward, onaangepast en/of grensoverschrijdend gedrag: De bewoners van de voorziening of personen waar zij mee omgaan kunnen verward, onaangepast en/of grensoverschrijdend gedrag vertonen. Dit gedrag kan verschillende vormen aannemen, zoals hardop in zichzelf praten, luid schreeuwen en mensen lastig vallen op straat. Doorgaans kan dergelijk gedrag worden gerelateerd aan het gebruik van middelen en/of een psychische stoornis. Ook hier geldt dat deze overlastvorm vooral voorkomt bij woonvoorzieningen waar gebruik door bewoners in de voorziening is toegestaan en/of sprake is van zware psychiatrische problematiek.

Criminaliteit

Uit de literatuur blijkt dat er in het algemeen geen verbanden bekend zijn tussen de aanwezigheid van een woonvoorziening en een toename van de criminaliteitscijfers (aantal inbraken, diefstallen, vernielingen, berovingen en zedendelicten) in een wijk. In enkele gesprekken en interviews wordt in dit verband genoemd dat als bewoners zich al met onveilige of criminele activiteiten zouden bezighouden, zij dat liever niet in de buurt van de eigen voorziening doen uit angst voor sancties.

Een uitzondering op bovenstaande is een eventuele toename van het aantal geweldsincidenten in een wijk. Het gaat dan doorgaans om bedreigingen en mishandelingen als gevolg van conflicten. Op basis van ons onderzoek lijken deze dan vooral binnen de muren van de woonvoorziening plaats te vinden door conflicten tussen bewoners. Wanneer dealers zich ophouden in de wijk, kunnen ook buiten de muren van de voorziening geweldsincidenten voorkomen als gevolg van conflicten tussen dealers, bewoners en andere aanwezigen in de openbare ruimte.

2.3 Moderatoren

Bij woonvoorzieningen is sprake van drie zogenoemde moderatoren. Het betreft factoren die beïnvloeden hoe groot omwonenden de kans achten op het zich daadwerkelijk voordoen van de risico's. We bespreken achtereenvolgens de zwaarte van de doelgroep, het aantal gehuisveste bewoners en de fysieke omvang van de voorziening.

Zwaarte van de doelgroep

De literatuur geeft geen duidelijk beeld van hoe de zwaarte van een doelgroep dient te worden bepaald. We zijn om hier een beeld van te verkrijgen vooral afgegaan op de informatie uit de interviews met stakeholders in Groningen en experts elders in het land. Zij stellen dat de aanwezigheid van een Beschermde woonvoorziening in een wijk doorgaans nauwelijks risico's voor het woon-, leefklimaat en woongenot tot gevolg heeft. Omwonenden en omwerkenden merken in het dagelijkse leven vaak weinig van een beschermde woonvorm in hun directe woon- of werkomgeving. Vrijwel alle geïnterviewden maken hierbij wel twee kanttekeningen: 1. hoe 'zwaarder' de doelgroep, des te groter de risico's; en 2. een voorwaarde voor beperkte risico's is dat er sprake is van goede en voldoende begeleiding (het liefst 24-uurs) waarbij geldt dat hoe 'zwaarder' de doelgroep, des te groter het belang is van 24-uurs begeleiding.

Hieruit volgt dat de zwaarte van de doelgroep een rol speelt en ook bepaalt hoeveel en welke begeleiding nodig is om het risico op overlast en criminaliteit te beperken c.q. te beheersen. Wat de zwaarte van de doelgroep precies bepaalt zijn we niet expliciet tegengekomen. Op basis van de documentstudie en de gevoerde gesprekken lijken de antwoorden op de volgende vragen van belang bij het bepalen van de zwaarte van de doelgroep:

- Wat voor geschiedenis van gebruik kennen de (ex-)verslaafden? Aan wat voor middelen zijn/waren zij verslaafd en voor hoe lang?

  ⇨ *Hierbij geldt in het algemeen hoe zwaarder het middel en hoe langer het gebruik, des te zwaarder de problematiek van de bewoner.*

- Hoe ver zijn de (ex-)verslaafden in hun traject om te stoppen met middelengebruik? Gebruiken zij nog middelen of is het gebruik inmiddels gestopt?

  ⇨ *Hierbij geldt in het algemeen hoe minder ver in het traject, des te zwaarder de problematiek van de bewoner.*

- Zijn de bewoners al eens teruggevallen in gebruik? Hoe groot is de huidige kans op terugval?

  ⇨ *Hierbij geldt in het algemeen hoe vaker bewoners al zijn teruggevallen, hoe groter de kans op een nieuwe terugval, des te zwaarder de problematiek van de bewoner.*

- Zijn de (ex-)verslaafden ooit in aanraking geweest met politie en/of justitie en zo ja, waarvoor?

  ⇨ *Hierbij geldt in het algemeen dat hoe vaker bewoners in aanraking zijn geweest met politie en/of justitie, des te zwaarder zij als doelgroep mogen worden beschouwd.*

- Is er bij (ex-)verslaafden sprake van een 'dubbeldiagnose'?[2] Zo ja, om welke combinatie van verslaving en psychische aandoening gaat het?

  ⇨ *Hierbij geldt in het algemeen dat de behandeling van cliënten met een dubbeldiagnose lastiger verloopt dan die van bewoners met alleen een verslaving. Er kan daarom sprake zijn van een zwaardere doelgroep, maar dit is sterk afhankelijk van het type verslaving, de mate van verslaving, de psychische aandoening en het stadium van de behandeling.*

Aantal bewoners

Het aantal bewoners speelt ook een modererende rol bij het ervaren van risico's door omwonenden. Daarbij lijkt de redenering te zijn dat waar meer personen zijn, de kans op overlast ook groter is. Door enkele voorzieningen die wij hebben gesproken wordt dit beaamd: met meer bewoners is de kans dat er iemand tussen zit die onaangepast gedrag vertoont in hun optiek groter. Andere voorzieningen merken daarentegen op dat zij door de jaren heen - in goed overleg met de buurt - zijn doorgegroeid qua aantal cliënten, zonder dat dit extra risico's en overlast heeft opgeleverd voor de omgeving.

De literatuur geeft geen uitsluitsel over hoe het aantal bewoners per woonvoorziening zou moeten worden bepaald. We zien grote verschillen in aantallen bewoners bij de woonvoorzieningen die we hebben gesproken. Als we vragen hoe voorzieningen het aantal bewoners hebben vastgesteld, geven zij aan dat dit in eerste instantie is bepaald op basis van de (beoogde) doelgroep, fysieke eigenschappen van het pand en de capaciteit van de aanbieder. Ook wordt goed gekeken naar de financiële haalbaarheid. Op basis van bovenstaande aspecten wordt in elk specifiek geval een minimum en maximum aantal bewoners vastgesteld. Om risico's voor de omgeving te beperken dient een woonvoorziening onder het maximum te blijven, maar het minimum dient te worden behaald om financieel rendabel te zijn.

[2] Mensen met een dubbele diagnose kampen gelijktijdig met een psychische aandoening (bijv. AD(H)D, angstklachten, depressiviteit) en een verslaving.

Fysieke omvang van de woonvoorziening

Ook de fysieke omvang van de woonvoorziening kan van invloed zijn op hoe groot omwonenden de risico's achten op aantasting van de leefbaarheid (van Gompel, 2011). Van deze moderator is met name sprake bij nieuwbouw. Er zijn voorbeelden bekend waarbij omwonenden bezwaar hebben tegen de bouwhoogte of bouwmassa (reikwijdte van het gebouw). Bij bestaande bouw lijkt deze moderator nagenoeg geen rol te spelen, afgezien van het feit dat de fysieke omvang van de woonvoorziening vaak samenhangt met het aantal cliënten dat er wordt gehuisvest.

2.4 Beheersmaatregelen

In deze paragraaf beschrijven we de aspecten die op basis van de literatuur en de gesprekken van belang zijn om de risico's in de omgeving van een woonvoorziening zoveel mogelijk te beperken of te voorkomen. Daarbij is vooral de communicatie met omwonenden van groot belang, omdat zo angstgevoelens ten aanzien van de komst van een voorziening wellicht kunnen worden weggenomen. Daarnaast zijn maatregelen te onderscheiden die zich richten op het beperken en voorkomen van overlast.

Communicatie met omwonenden

Uit de literatuur en de gesprekken komt duidelijk naar voren dat de belangrijkste beheersmaatregelen die genomen kunnen worden betrekking hebben op de communicatie met omwonenden. Als de communicatie vanuit de aanbieder transparant, tijdig en frequent is, verloopt de vestiging van de voorziening in de wijk doorgaans succesvol, volgens betrokken partijen. De communicatie naar omwonenden dient erop gericht te zijn een wisselwerking tussen omwonenden en bewoners van de voorziening tot stand te laten komen. Als gevolg hiervan zal bij omwonenden een realistischer beeld ontstaan van de doelgroep alsmede de risico's die het vestigen van de voorziening met zich meebrengt voor de buurt.

Uit de documenten en gesprekken komen de volgende succesfactoren naar voren:

Laagdrempelig contact

- Proactief kenbaar maken van contactgegevens voorziening; bijvoorbeeld via de website van de aanbieder, per flyer en/of (nieuws)brief.
- Meerdere wijzen van contact mogelijk maken; denk aan face-to-face, telefonisch, e-mail, brief, WhatsApp of sms-bericht.
- Als aanbieder altijd bereikbaar zijn, zowel de begeleiders als het locatiehoofd.

Duidelijk informeren omwonenden

- Helder informeren van omwonenden over de werkwijze van de aanbieder van de voorziening: omwonenden en omwerkenden krijgen zo een beter beeld van hoe er in een Beschermde woonvorm wordt gewerkt.
- Helder informeren van omwonenden over de (zwaarte van de) doelgroep, zodat er een realistisch beeld ontstaat van de mens achter de problematiek en de daadwerkelijke risico's die aan hun verblijf in de voorziening verbonden zijn.

- Helder informeren van omwonenden over regels en sancties bij overtreding van de regels door de doelgroep.
- Gebruik meerdere media om te informeren: via website, per nieuwbrief (post of mail), pamfletten, WhatsApp groep en dergelijke.

Communiceren over omgaan met klachten en meldingen

- Helder aangeven bij wie van de aanbieder eventuele klachten en meldingen kunnen worden doorgegeven. Dit hangt nauw samen met het onderhouden van laagdrempelig contact met de buurt.
- Vastleggen hoe door de aanbieder moet worden gecommuniceerd over hetgeen met klachten of meldingen bij politie en gemeente is en wordt gedaan.

Instellen omgevingsbeheergroep

- Het instellen een omgevingsbeheergroep c.q. klankbordgroep waarin in ieder geval de omwonenden en omwerkenden, bewoners, aanbieder, gemeente, politie (wijkagent), wijkraad, woningcorporatie zijn vertegenwoordigd.

Opstellen beheersplan

- Het opstellen van een (openbaar) buurtbeheerplan waarin het gebied wordt afgebakend voor het beheersen en voorkomen van overlast en waarin ook de doelgroep en de genomen maatregelen worden toegelicht.

Activiteiten in de wijk ontplooien

Om de leefbaarheid in de wijk te vergroten en risico's verder te verkleinen kan het verder wenselijk zijn om activiteiten te organiseren waarin bewoners, omwonenden en omwerkenden samen optrekken. Hierbij wordt in de gesprekken wel opgemerkt dat niet alle omwonenden en bewoners behoefte aan dergelijke activiteiten zullen hebben.

Initiatieven die stakeholders noemen zijn:

- organiseren van een open dag, burendag, inloopfeest, buurtfeest, buurtbarbeque;
- samenwerken in een tuin, repaircafé (langsbrengen van kapotte apparaten), wandel- of hardloopgroep; en
- vrijwilligerswerk door bewoners in de buurt: buurt schoonmaken, onderhouden van groen, klussen aan huis.

Overlast beperkende maatregelen

Uit de gesprekken met woonvoorzieningen elders in Groningen en het land komt een groot aantal beheersmaatregelen naar voren die helpen om overlast te beperken en te beheersen. Deze zijn grofweg onder te verdelen in vijf categorieën: selectie bewoners; begeleiding; controles; regels en sancties; en fysieke inrichting.

Selectie bewoners

De zwaarte van de doelgroep is een belangrijke moderator voor angstgevoelens bij omwonenden. Daarom is het van belang de selectieprocedure bij voorzieningen in woonwijken goed in te richten.

Dit kan worden gedaan door:

- een transparante selectieprocedure ten aanzien van mogelijke bewoners met vooraf vastgestelde variabelen te hanteren;

- een risicoanalyse, behandel- en escalatieplan op het niveau van elke potentiële bewoner te maken, waarin ook de eventuele interactie met andere bewoners van de voorziening wordt meegenomen.

Begeleiding

Om mogelijke risico's tegen te gaan moet de professionele begeleiding door de aanbieder goed zijn georganiseerd. Wanneer de begeleiding door de aanbieder goed is geregeld, worden volgens de stakeholders in Groningen en elders in het land problemen vroegtijdig en intern opgelost en zijn er niet of nauwelijks risico's voor bewoners in de woonvoorziening en omwonenden en omwerkenden in de wijk.

Hierbij kan worden gedacht aan:

- het organiseren van een goede bezetting met wacht- en achterwacht. Idealiter is er sprake van 24-uurs toezicht. De voorziening moet snel de mogelijkheid hebben om op te schalen op drukke momenten of in crisissituaties;
- begeleiders werken methodisch, volgens een vooraf vastgesteld plan van aanpak. Voor bewoners van de voorziening is duidelijk waar zij aan toe zijn. Naar aanleiding van de resultaten van de gekozen behandelmethode kan vervolgens worden bijgestuurd;
- begeleiders handelen planmatig bij conflict- en incidentsituaties. Er ligt een duidelijk plan dat wordt gevolgd, en eventueel wordt bijgesteld;
- begeleiders hebben de taak om bewoners aan te spreken op mogelijk overlastgevend gedrag in de wijk. Zij maken bewoners actief bewust van wat het inhoudt om in een wijk woonachtig te zijn en rekening te houden met anderen;
- begeleiders bouwen een goede één-op-één relatie op met bewoners en herkennen hierdoor vroegtijdig risicosignalen. Een voorwaarde hiervoor is voldoende (en veelal dezelfde) begeleiders op de locatie.

Controles

Uit de gesprekken komt naar voren dat het kan helpen om controles in te bouwen om overlast in de wijk te voorkomen.

Hierbij worden de volgende controles genoemd:

- (zeer) frequente controles op middelengebruik. Meerdere malen per week;
- controles op bezoekers van de bewoners. Als zij overlast veroorzaken dienen de bewoners van de voorziening hier direct op te worden aangesproken;
- controles op ongewenste figuren in de nabijheid van het pand. Net als dat bekend dient te zijn wie er in het pand aanwezig is, moet duidelijk zijn of personen zich in de directe omgeving daarvan bevinden. Wanneer onwenselijke personen in of nabij het pand in contact staan met bewoners van de voorziening, dan dienen zij hier direct op te worden aangesproken;
- controles op sleutelbeheer. Bewoners moeten altijd hun sleutel achterlaten bij de begeleider, zodat er ten alle tijden zicht is op wie in het pand aanwezig zijn en wie niet. Wanneer er vermoedens zijn van middelengebruik mogen bewoners het pand niet verlaten.

Regels en sancties

De meeste stakeholders geven aan dat het stellen van duidelijke (huis)regels belangrijk is om mogelijke risico's te minimaliseren.

Hierbij kan worden gedacht aan:
- het afsluiten van de buitendeur van de woonvoorziening tussen bepaalde tijden (bijvoorbeeld tussen 22:00u en 7:00u);
- een zerotolerance beleid op middelengebruik, met als gevolg bij terugval een overplaatsing naar een andere voorziening;
- individuele (woon)begeleidings- en zorgovereenkomsten afsluiten met iedere bewoner om te verzekeren dat de bewoners ermee bekend zijn dat ze geen overlast mogen veroorzaken. Indien dit wel het geval is, kan de overeenkomst worden opgezegd, wat leidt tot verwijdering uit de woonzorgvoorziening.

Hierbij geldt dat de meeste successen worden behaald wanneer wordt ingezet op de eigen verantwoordelijkheid van de bewoners van de voorziening. Wanneer regels worden overtreden dient direct te worden opgetreden. Bijvoorbeeld het eerst geven van een waarschuwing of gesprek met het locatiehoofd en persoonlijk begeleider. Bij geen verbetering of herhaling kan het verblijf in de woonvoorziening worden ontnomen. Dit betekent dat de bewoner iets te verliezen heeft hetgeen het nakomen van de regels zal vergroten.

Fysieke inrichting

Zowel in als buiten de voorziening kunnen enkele fysieke maatregelen worden genomen om mogelijke risico's te minimaliseren. Het betreft enkele praktische aanpassen aan het pand of de directe omgeving.

In de interviews worden de volgende zaken genoemd:
- genoeg individuele ruimte voor elke bewoner en niet alleen gemeenschappelijke ruimtes;
- een dubbele voordeur zodat goed toezicht kan worden gehouden op bezoekers (en eventueel sleutelbeheer, deurcontrole);
- het plaatsen van afbakeningen om loopwegen te beïnvloeden. Bijvoorbeeld om te zorgen dat bewoners niet door een tuin van een omwonende lopen;
- het realiseren van cameratoezicht. Cameratoezicht draagt bij aan de subjectieve veiligheidsbeleving. Bewoners, omwonenden en omwerkenden voelen zich veiliger wanneer er camera's hangen. Verder kunnen camera's worden gebruikt om onwenselijke figuren buiten de deur te houden en kunnen de beelden dienen als naslagwerk.

3. HUIDIGE LEEFBAARHEID BARKMOLENSTRAAT

In het vorige hoofdstuk zijn we ingegaan op risico's die zich in algemene zin kunnen voordoen rondom de vestiging van woonvoorzieningen, zoals die in de Barkmolenstraat. In dit hoofdstuk beschrijven we de huidige situatie in de Barkmolenstraat met betrekking tot leefbaarheid om na te gaan of de vestiging van de voorziening daar mogelijk invloed op kan hebben. We beginnen met een korte beschrijving van de wijk en de voorziening voor Beschermd wonen, alvorens de resultaten van de enquête onder omwonenden, interviews met stakeholders en de registratiegegevens te bespreken.

3.1 Beschrijving wijk en voorziening Beschermd wonen

Om de onderzoeksresultaten in het juiste kader te plaatsen beschrijven we eerst de wijk (De Meeuwen) waarin de voorziening is gevestigd en de mening van de omwonenden over de wijk. Vervolgens gaan we in op de voorziening en de bewoners daarvan. We besteden daarbij vooral aandacht aan de aspecten die op basis van het in hoofdstuk twee geschetste kader van belang zijn bij de vestiging van een voorziening in een dergelijke wijk.

De buurt

De Beschermd wonen voorziening is gevestigd aan de Barkmolenstraat in de wijk 'de Meeuwen' in Groningen (figuur 1). De Barkmolenstraat is een rondlopende straat die aan alle kanten wordt begrenst door een (natuurlijke) afscheiding. Aan de noordelijke, zuidelijke en oostelijke kant liggen drukke wegen (noorden: Griffeweg; oosten: Europaweg; zuiden: Weg der Verenigde Naties) waar veel (auto) verkeer langskomt. Aan de westelijke kant loopt het Winschoterdiep, met daarnaast een fietspad. De Barkmolenstraat kan worden omschreven als een buurt op zich; ook omdat er feitelijk maar één toegangsweg (met de auto) tot de wijk is (vanaf de Griffeweg). De omwonenden wonen op loopafstand van het stadscentrum, maar de buurt ademt het karakter van een woonwijk zoals die ook aan de rand van de stad gelegen zijn.

In totaal telt de Barkmolenstraat 256 adressen, exclusief de Beschermd wonen voorziening (nummer 242 in het zuiden van het gebied; omcirkeld in figuur 3.1). Het gaat voornamelijk om koopwoningen. Enkele huizen zijn dichtbij de voorziening gevestigd, terwijl de afstand van andere huizen tot de voorziening relatief groot is. In het middengedeelte is een gezamenlijk open groengebied met gras, bomen en speelvoorzieningen voor kinderen. Op enkele plekken zijn paadjes of bruggetjes waar men het grasveld kan oversteken. Uit gesprekken met experts en de enquête onder omwonenden kan worden afgeleid dat het grasveld voor een deel van de omwonenden dienst doet als tuin, bij gebrek aan tuin bij hun woning.

Verder is van belang te vermelden dat er ten zuiden van de Barkmolenstraat, aan het Winschoterdiep, een complex is gevestigd waar internationale studenten zijn gehuisvest. De studenten bereiken dit pand voornamelijk via het fietspad dat langs het Winschoterdiep ligt.

Andere noemenswaardige zaken met betrekking tot de buurt zijn het feit dat er tot 2024 werkzaamheden aan de nabijgelegen zuidelijke ringweg worden verricht en dat er aan de oostelijke zijde van de Barkmolenstraat nieuwbouw zal worden gerealiseerd. In de periode eind 2020 tot en met begin 2022 zullen daar 68 koopwoningen en 17 vrije sector huurwoningen worden gebouwd.

Figuur 3.1 Plattegrond Barkmolenstraat

Bron: Open Street Map. Bewerking: Breuer&Intraval.

Omwonenden

Omwonenden zijn positief over de buurt. Zij beoordelen het wonen aan de Barkmolenstraat momenteel met een 8,4. Eén jaar geleden zouden zij het wonen aan de Barkmolenstraat beoordeeld hebben met een 7,8. Zij zijn met name tevreden over de locatie/ligging nabij de binnenstad en de groene en rustige omgeving. In 2019 werd de leefbaarheid in de eigen woonbuurt in heel Groningen met een 7,6 beoordeelt (CBS, 2020).

Het merendeel van de omwonenden in de Barkmolenstraat die de enquête hebben ingevuld is hoogopgeleid en vrijwel allen hebben een betaalde baan of zijn gepensioneerd (zie ook tabel 1.1, hoofdstuk 1). Verder blijkt uit zowel de enquête als de gesprekken met experts dat een aanzienlijk deel van de omwonenden kinderen heeft.

Tevens komt uit de enquête naar voren dat omwonenden een sterke sociale cohesie in de buurt ervaren. Omwonenden geven aan dat de sfeer in de buurt over het algemeen goed is, dat de omwonenden zich betrokken voelen bij elkaar en dat er een gevoel van saamhorigheid is. Dit is in overeenstemming met de bevinding dat omwonenden in het algemeen al geruime tijd in de buurt wonen. Gemiddeld wonen de omwonenden die de enquête hebben ingevuld al 14,8 jaar aan de Barkmolenstraat, 40 van de 105 respondenten woont al 20 jaar of langer aan de Barkmolenstraat.

Directe omgeving voorziening

De Beschermd wonen voorziening is gevestigd in een flat aan het meest zuidelijke gedeelte van de Barkmolenstraat. Het pand bestaat uit een begane grond, kelder en zeven verdiepingen. De begane grond, eerste en tweede verdieping worden gebruikt door de voorziening, terwijl op de vijf bovenste verdiepingen in totaal 15 sociale huurwoningen zijn gevestigd. Hier wonen 20 mensen in de leeftijd van 50 tot 90 jaar, waarvan een deel met een kwetsbare gezondheid. In het gedeelte van het pand waar de voorziening gevestigd is, was eerder een instelling voor zorg en wonen voor (ernstig) gehandicapte jongeren gevestigd.

Aan de achterkant van het pand is een terras waarvan bewoners van de voorziening gebruik kunnen maken. Dit terras grenst aan het gemeenschappelijke grasveld. Op dit gedeelte van het grasveld – nabij de voorziening - is een speelvoorziening voor kinderen gevestigd. De binnenplaats wordt omringd door een heg van coniferen waardoor deze aan het oog van de omgeving onttrokken wordt en de speeltuin niet zichtbaar is vanaf het terras en vice versa. Op het terras mag door de bewoners gerookt worden.[1] Van de 14 bewoners die in april 2020 gehuisvest zijn roken er acht.

Aan de voorkant van het gebouw zijn twee toegangsdeuren, één voor de voorziening en één voor de hierboven gevestigde woningen. Beide toegangsdeuren naar beide locaties kunnen alleen geopend worden met een pasje/sleutel. Hierdoor zijn beide ingangen uitsluitend toegankelijk voor personen die daarvoor toestemming hebben. De hal, het trappenhuis en de lift van de voorziening en de woningen op de bovenste verdiepingen zijn van elkaar gescheiden.

In het pand zijn op de begane grond verschillende gemeenschappelijke ruimtes van de voorziening gevestigd. Direct bij de ingang bevindt zich het kantoor van de begeleiding en de kamer voor de slaapwacht. Daarnaast zijn op de begane grond een keuken, een gemeenschappelijk woonkamer en vijf kamers van bewoners gevestigd. Op de eerste en tweede verdieping zijn respectievelijk 11 en 10 slaapkamers gevestigd. Op de gang zijn sanitaire voorzieningen die door de bewoners van de verdieping gedeeld worden. In totaal kunnen maximaal 26 bewoners gehuisvest worden. De bewoners kunnen niet op hun kamer koken en er mag in het pand niet gerookt worden.

[1] Blowen (roken van tabak met hasj of wiet) valt onder middelengebruik en is derhalve niet toegestaan.

Bewoners

In april 2020 telt de voorziening 14 bewoners. Het gaat om negen mannen en vijf vrouwen. De gemiddelde leeftijd ligt op 27,6 jaar.[2] De jongste bewoner is 19, terwijl de oudste bewoner 53 is. Tien bewoners zijn jonger dan 30 jaar. Vrijwel alle bewoners zijn vanuit een verslavingskliniek – waar zij verbleven om te stoppen met hun verslaving - doorgestroomd naar de Beschermd wonen voorziening.

Ex-verslaving en psychische problematiek

Acht bewoners zijn verslaafd geweest aan softdrugs (cannabis) en acht bewoners zijn verslaafd geweest aan harddrugs (cocaïne, heroïne, GBL, ecstasy/MDMA, speed, ketamine en 2C-B) (tabel 3.1). Drie van hen zijn in het verleden zowel aan softdrugs als aan harddrugs verslaafd geweest. Vijf personen kampten met een alcoholverslaving, terwijl drie verslaafd waren aan gamen en/of beeldschermgebruik.

Tabel 3.1 Ex-verslaving van bewoners voorziening (N=14)

Verslaving	Aantal*
Softdrugs	8
Harddrugs	8
Alcohol	5
Gamen/beeldscherm	3

* Het totaal telt niet op tot 14, omdat er bij een aantal bewoners sprake is van meerdere verslavingen.

Voor alle bewoners geldt dat er sprake is van een dubbeldiagnose: zij kampen ook met psychische problemen of een persoonlijkheidsstoornis. De psychische problematiek blijkt zeer uiteenlopend. Het gaat onder meer om ADD, autisme, angstklachten, laag zelfbeeld en concentratieproblemen. Enkele bewoners hebben te maken met bipolaire stoornis of een trauma gerelateerde stoornis.

Dagbesteding

Alle bewoners hebben in meer of mindere mate een dagbesteding.[3] Het gaat om uiteenlopende vormen van dagbesteding. Drie bewoners volgen een opleiding en één bewoner heeft een vaste baan. Meerdere bewoners volgen één of meerdere dagen per week een (groeps-)therapie. Zes bewoners doen meerdere dagen of dagdelen per week vrijwilligerswerk buiten de buurt. Daarnaast wordt van de bewoners verwacht dat zij verschillende huishoudelijke taken binnen de voorziening uitvoeren. Alle bewoners hebben hobby's. Het gaat onder meer om: sporten (hardlopen, sportschool of sportvoorziening in het pand en tafeltennissen), wandelen, fietsen, spelletjes spelen, films kijken en muziek.

[2] Eén bewoner is 47 jaar en één bewoner is 53 jaar. Wanneer zij niet meegerekend worden ligt de gemiddelde leeftijd op 23,8 jaar.

[3] Door de coronacrisis ligt (een deel van) de dagbesteding van een aantal bewoners tijdelijk stil of is nog niet opgestart.

3.2 Ervaren leefbaarheid omwonenden[4]

In deze paragraaf bespreken we hoe omwonenden de leefbaarheid in de Barkmolenstraat ervaren op basis van de resultaten van de omwonendenenquête. Daarin is onder meer gevraagd naar hoe omwonenden de leefbaarheid en veiligheid van hun buurt ervaren en of zij wel eens overlast en/of onveiligheidsgevoelens hebben, waarbij ook is gevraagd naar de relatie met de voorziening voor Beschermd wonen.

Spontaan genoemde overlastvormen

In de afgelopen drie maanden heeft 36% van de omwonenden wel eens overlast ervaren in de Barkmolenstraat. Allereerst is een open vraag gesteld waarbij de omwonende kan aangeven waarvan deze overlast heeft ervaren. Uit de spontaan genoemde antwoorden komt naar voren dat er vooral overlast wordt ervaren van vijf vormen, die hieronder in rangorde van frequentie worden besproken (figuur 3.2). Het gaat hierbij steeds om de subjectieve beleving van de omwonenden.

Spontaan genoemde en voorgelegde vormen van overlast

In de enquête is bewust onderscheid gemaakt tussen het spontaan laten noemen van overlastvormen en het voorleggen van specifieke vormen van overlast. Op basis van eerder onderzoek is bekend dat spontaan genoemde vormen van overlast een goed beeld geven van waar omwonenden op dagelijkse basis het meeste hinder van ondervinden (top-of-mind). Het voorleggen van specifieke vormen van overlast en de vraag of deze in de wijk voorkomen, geeft een beeld van potentieel overlastgevende voorvallen in de buurt.

Geluidsoverlast (21%, 22 respondenten)

De geluidsoverlast wordt volgens omwonenden voornamelijk veroorzaakt door studenten die in de flat aan het Winschoterdiep wonen en (met name 's nachts) lawaai maken op het fietspad aan het Winschoterdiep. Daarnaast noemt een enkeling ook de bewoners van de Beschermd wonen voorziening die soms 's avonds luidruchtig zijn op het terras achter de voorziening en overige luidruchtige buren in de wijk.

Bij de politie zijn van november 2019 (vestiging van de voorziening) tot en met februari 2020 drie meldingen binnengekomen van geluidsoverlast in de buurt De Meeuwen.[5] Ter referentie: in heel Groningen zijn in diezelfde periode 984 meldingen binnengekomen met betrekking tot geluidsoverlast. Bij Meldpunt Overlast en Zorg is sinds de komst van de voorziening uit de wijk één melding binnengekomen betreffende geluidsoverlast die specifiek betrekking had op de voorziening.[6]

[4] Bij het lezen van deze paragraaf dient opgemerkt te worden dat de voorziening voor Beschermd wonen in november 2019 haar deuren heeft geopend. Dit betekent dat de zomerperiode, waarin men doorgaans meer buiten leeft en daardoor meer overlast kan ervaren, nog niet is aangebroken. Ook de situatie omtrent de uitbraak van Covid-19 kan invloed hebben gehad op de ervaren overlast.

[5] Uit de registratiegegevens blijkt niet of de geluidsoverlast al dan niet is veroorzaakt door de (bewoners van de) voorziening.

[6] Het betreft hier een melding in april 2020. De verkregen registratiegegevens van Meldpunt Overlast en Zorg hebben betrekking op meldingen in de periode januari 2018 tot en met maart 2020. Deze melding komt derhalve niet in de door ons verkregen registratiegegevens voor.

Komst Beschermd wonen voorziening (8%, 6 respondenten)

In totaal zes omwonenden noemen spontaan de komst van de Beschermd wonen voorziening: volgens twee omwonenden brengt de komst veel onrust met zich mee, terwijl vier omwonenden aangeven overlast te ondervinden van de bewoners van de voorziening. Zij zijn van mening dat het met name gaat om gedragingen als rondhangen en vermeend middelengebruik.

Bij de politie zijn sinds november 2019 vijf meldingen binnengekomen over overlast in de buurt. Het gaat om drie meldingen van geluidsoverlast en twee meldingen van overlast door verwarde/overspannen personen. Het is onbekend in hoeverre deze meldingen gerelateerd kunnen worden aan de voorziening en haar bewoners. Bij Meldpunt Overlast en Zorg zijn drie meldingen binnengekomen die gerelateerd (kunnen) zijn aan de voorziening. Eén melding ging over een fietsenrek nabij het pand waardoor de stoep werd geblokkeerd en één melding van geluidsoverlast veroorzaakt door bewoners van de voorziening. Tevens is er een melding gedaan van een onverzorgd uitziende man die om geld vraagt. Onduidelijk is of deze melding gerelateerd kan worden aan de voorziening. Wel kunnen we uit de beschrijving van zijn uiterlijk concluderen dat het niet om een bewoner van de voorziening gaat.

Andere overeenstemmende resultaten

Dat de komst van de voorziening veel heeft losgemaakt bij omwonenden wordt ook duidelijk uit de antwoorden op de vraag 'wat vindt u momenteel het meest negatieve aan de Barkmolenstraat'. Daarop antwoordt bijna een derde (31%) van de 105 omwonenden met 'de voorziening voor Beschermd wonen'. De meeste van deze personen geven aan dat de procedure omtrent de komst van VNN niet correct is verlopen en/of dat ze de komst van 26 ex-verslaafden met meervoudige psychische problematiek in de wijk niet zien zitten.

Eveneens in overeenstemming hiermee, geeft een kwart (27%) van de 105 omwonenden bij een andere vraag aan dat het huidige verblijf van 14 ex-verslaafden direct van invloed is op hoe men de leefbaarheid en veiligheid in de buurt ervaart. Zij rapporteren angst voor de veiligheid van kinderen, rondhangende personen en middelengebruik in de wijk.

Rondhangende personen/ongure types (5%, 5 respondenten)

Hierbij worden vooral alleenstaande mannen en zwervers genoemd die zouden rondhangen op bepaalde plekken en zich vreemd gedragen. Sinds de vestiging van de voorziening zijn bij de politie twee meldingen van overlast door verward/overspannen persoon binnengekomen. Het is onduidelijk of deze meldingen een relatie hebben met de voorziening. Ter vergelijking, in de rest van de gemeente Groningen zijn sinds november 2019 853 meldingen binnengekomen gerelateerd aan verwarde/overspannen personen. Er zijn sinds de opening van de voorziening bij de politie geen meldingen binnengekomen met betrekking tot zwervers in de buurt De Meeuwen. Sinds de komst van de voorziening is bij het Meldpunt Overlast en Zorg één melding binnengekomen over een onguur type/zwerver (bedelen).[7]

[7] De beschrijving van deze persoon komt niet overeen met de bewoners van de voorziening.

Vernieling/vandalisme en diefstal/inbraak (beiden 4%, 4 respondenten).
Bij vernieling en vandalisme zou het gaan om voorvallen als krassen op de auto en het omtrappen van containers. Voor diefstal en inbraak gaat het om (poging tot) inbraak en het stelen van eigendommen uit tuinen. Bij het Meldpunt Overlast en Zorg is sinds de komst van de voorziening één melding van vernieling binnen gekomen. Deze melding had betrekking op brandstichting door (internationale)studenten. Bij de politie zijn hier sinds de komst van voorziening geen meldingen over binnengekomen.

Figuur 3.2 Aantal omwonenden dat spontaan aangeeft overlast te hebben ervaren in de afgelopen drie maanden, waarvan de vijf meest genoemde vormen zijn weergegeven, in % (N=105)

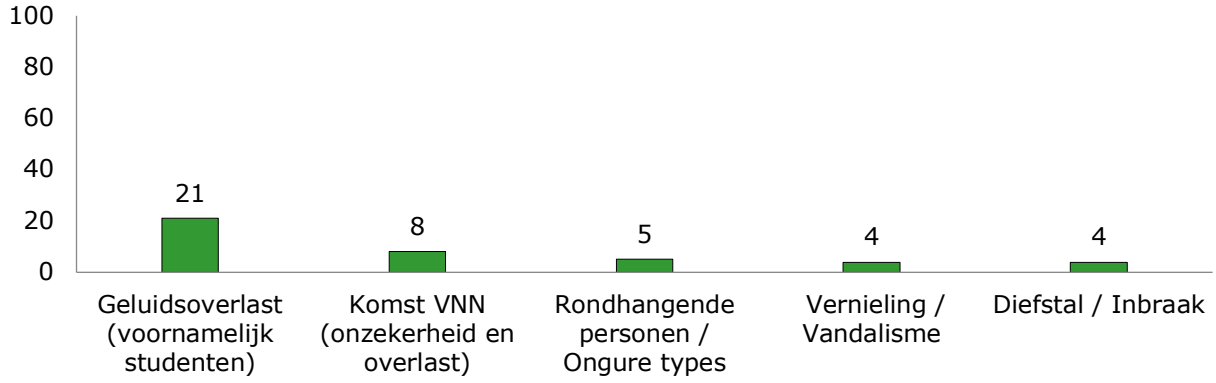

Voorgelegde overlastvormen

Vervolgens is aan de omwonenden een lijst met veelvoorkomende vormen van overlast voorgelegd. Aan de omwonenden is gevraagd aan te geven in hoeverre dit volgens hen in de afgelopen drie maanden aan de Barkmolenstraat is voorgekomen, in hoeverre zij hier overlast van hebben ervaren en wie dit volgens hen veroorzaakte.

De belangrijkste bevindingen (weergegeven in figuur 3.3) zijn als volgt:

- Drie kwart (73%) van de omwonenden geeft aan dat hondenpoep op de stoep, straat of in de perken in de afgelopen drie maanden voor is gekomen aan de Barkmolenstraat. Vrijwel alle (95%) omwonenden die dit hebben gezien ervaren hier in meer of mindere mate overlast van. Volgens twee omwonenden (3%) wordt dit (mede) veroorzaakt door bewoners van de voorziening,[8] 15 omwonenden (20%) denken dat dit mogelijk veroorzaakt wordt door inwoners van de Barkmolenstraat zelf, terwijl 30 omwonenden (39%) aangeven dit gebeurt door mensen van buitenaf.
- Ruim twee vijfde van de omwonenden zegt dat er in de afgelopen drie maanden aan de Barkmolenstraat te hard is gereden (47%), dat er rommel op straat lag (43%) of dat er hard gepraat en/of geschreeuwd werd (42%). Vrijwel alle omwonenden die deze potentiele vormen van overlast hebben opgemerkt zeggen hier overlast van te ervaren (respectievelijk 98%, 100% en 95%). Volgens de omwonenden worden deze (potentiele) overlastgevende voorvallen in enkele gevallen (ook) veroorzaakt door bewoners van de voorziening. Het gaat om respectievelijk 6% van de gevallen van te hard rijden[9], 2% van de gevallen waarbij rommel op straat ligt en 11% van de keren

[8] Uit navraag bij de Beschermd wonen voorziening blijkt dat geen van de bewoners een hond heeft.
[9] Uit navraag bij de Beschermd wonen voorziening blijkt dat geen van de bewoners zelf beschikking heeft over een auto of brommer. Zij rijden sporadisch in auto's en/of brommers die zij lenen van familieleden en kennissen. Alle bewoners hebben wel een fiets.

dat er te hard werd gepraat/geschreeuwd op straat. Anderzijds geven omwonenden aan dat deze voorvallen (ook) door inwoners van de Barkmolenstraat zelf veroorzaakt worden. In respectievelijk 45% van de gevallen van te hard rijden, 22% van de gevallen waarbij rommel op straat ligt en 34% van de keren dat er te hard werd gepraat/geschreeuwd op straat.

- Ook van de omwonenden die aangeven dat zij in de afgelopen drie maanden rondhangende personen aan de Barkmolenstraat hebben waargenomen (29%) zegt vrijwel iedereen (90%) hier hinder van te ondervinden. In een vijfde (20%) van de gevallen dat er rondhangende personen in de buurt worden waargenomen wordt dit volgens de omwonenden veroorzaakt door de bewoners van de voorziening. Volgens twee omwonenden (7%) wordt dit (ook) veroorzaakt door inwoners van de Barkmolenstraat zelf, terwijl volgens bijna de helft van de omwonenden (47%) er wordt rondgehangen door mensen afkomstig van buiten de wijk.

Figuur 3.3 Aantal omwonenden dat aangeeft dat een voorgelegde vorm van overlast voorkomt en de mate waarin zij hier overlast van ervaren, waarvan de vijf meest voorkomende vormen zijn weergegeven, in % (N=105)

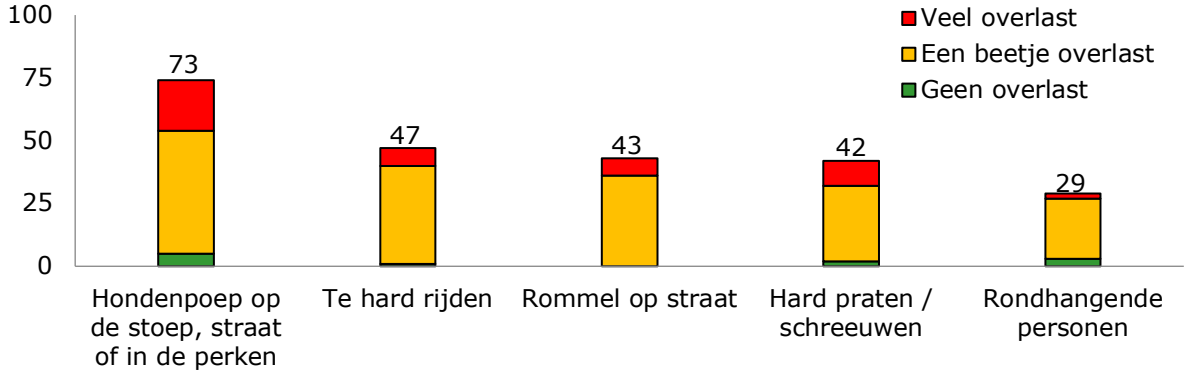

Veiligheid

Er zijn ook enkele vragen gesteld over de veiligheidsgevoelens van omwonenden. Zij beoordelen de veiligheid in hun straat momenteel met een 8,4, een jaar geleden zouden zij dit nog beoordelen met een 8,0. In 2019 werd de veiligheid in de eigen woonbuurt in heel Groningen met een 7,5 beoordeelt (CBS, 2020). Eén op de zes (16%) respondenten heeft zich in de afgelopen drie maanden wel eens onveilig gevoeld in de Barkmolenstraat. Van deze groep geeft bijna een derde aan zich vaak onveilig te voelen. Ze voelen zich met name onveilig bij het speeltuintje in de buurt van de woonvoorziening.

De omwonenden voelen zich met name onveilig omdat er 'vreemde en ongure types' in de wijk rondhangen. Sinds de komst van de voorziening is bij Meldpunt Overlast en Zorg één melding binnengekomen van een dergelijk persoon.[10] Twee omwonenden zeggen dat het onveiligheidsgevoel te maken heeft met diefstal en inbraak en vier omwonenden merken op dat dit te maken heeft met de komst van de Beschermd wonen voorziening en haar bewoners. Enkele omwonenden zeggen dat het niet duidelijk is welke doelgroep er precies komt wonen en dat er veel onduidelijk is over de zwaarte van de psychische problematiek. Deze onduidelijkheden zorgen voor een onveilig gevoel.

[10] Zie voetnoot 7.

3.3 Registraties Barkmolenstraat

Hieronder beschrijven we de verzamelde registratiegegevens van met name Politie en Meldpunt Overlast en Zorg en in mindere mate VNN en Lefier. De Beschermd wonen voorziening is in november 2019 geopend aan de Barkmolenstraat. Bij Politie, Meldpunt Overlast en Zorg, Lefier (de woningcorporatie) en VNN hebben we gegevens opgevraagd over geregistreerde meldingen c.q. klachten met betrekking tot de Barkmolenstraat.

Politiecijfers

In de registratiegegevens van de politieregistratie Basis Voorziening Informatie (BVI) worden meldingen en incidenten op buurtniveau geregistreerd. Er dient te worden opgemerkt dat, omdat er op het niveau van de wijk (de Meeuwen) wordt geregistreerd en niet op huisnummer, lastig is te achterhalen of de meldingen te relateren zijn aan de Beschermd wonen voorziening of dat zij van toepassing zijn op een andere locatie in de wijk.

Visie van de politie

De politie heeft op 3 maart 2019 een advies opgesteld met betrekking tot de vestiging van de Beschermd wonen voorziening. In dat advies, een brief van één pagina, wordt ingegaan op de mogelijke risico's van het huisvesten van 26 ex-verslaafden in het pand aan de Barkmolenstraat. Het advies van de politie is positief, maar zij geeft wel aan dat er zich in het algemeen rondom dergelijke voorzieningen incidenten kunnen voordoen waar omwonenden overlast van kunnen ervaren. Om welke incidenten het precies gaat wordt uit de visie van de politie niet duidelijk. Uit navraag blijkt dat zij hiermee concreet doelt op de volgende gedragingen:

a. Samenscholing van (ex-)verslaafden

Uit het gesprek met de politie blijkt dat zij onder andere kijken naar 'looplijnen' die kunnen ontstaan van de voorziening naar het centrum van de stad en of deze kruisen met looplijnen van andere voorzieningen. Hierbij is de redenering dat hoe meer looplijnen van voorzieningen elkaar kruisen, des te groter de kans is op samenscholing van (ex-)verslaafden. Vaak speelt het gebruik of de verkoop van middelen daarbij een rol. De politie concludeerde in het geval van de Barkmolenstraat dat de looplijnen vanuit de voorziening in de Barkmolenstraat niet kruisen met die van andere voorzieningen in de stad en dat het risico op samenscholing derhalve niet of nauwelijks aanwezig is.

b. Samenscholing van drugsdealers

De politie kijkt naar wat de voorziening kan 'aantrekken', voornamelijk drugsdealers. De politie achtte de kans daarop in dit gebied klein, vanwege de ligging van de wijk buiten het centrum waar doorgaans weinig handel in drugs voorkomt. De politie geeft wel aan dat er in deze wijk in het verleden sprake is geweest van drugshandel. Er heeft naar aanleiding daarvan een grootschalig onderzoek plaatsgevonden naar drugsdealpraktijken in de wijk. Als gevolg daarvan is een drugspand in de wijk gesloten. Momenteel zijn geen signalen van drugshandel bekend bij de wijkagent.

c. Verward, onaangepast en/of grensoverschrijdend gedrag

De politie geeft aan dat er als gevolg van middelengebruik individuen op straat kunnen lopen die verward, onaangepast of grensoverschrijdend gedrag vertonen. Dit kan

resulteren in geluidsoverlast, vervuiling en vernieling. Dit is sterk afhankelijk van de zwaarte van de doelgroep en hun verslaving. De politie achtte de kans hierop aan de Barkmolenstraat klein gezien de bewoners geen middelen (meer) gebruiken en middelengebruik niet is toegestaan.

Advies vervolg: monitoring
De politie adviseert, gezien de angstgevoelens bij omwonenden, om vanaf het begin af aan de situatie nauwgezet te monitoren en als voorziening en gemeente direct te reageren op klachten. Hierover zouden goede concrete afspraken moeten worden gemaakt. Ook kan het houden van een maandelijks overleg in de wijk volgens de politie een goede manier zijn om transparante terugkoppeling naar de wijk te organiseren.

Uit de registratiegegevens blijkt dat er in de eerste vier maanden waarin de Beschermd wonen voorziening aan de Barkmolenstraat is gevestigd – november 2019 tot en met februari 2020 – vijf incidenten zijn gemeld bij de politie. Het gaat om drie meldingen van geluidsoverlast en twee meldingen van overlast door een verward/overspannen persoon. Uit de registratiegegevens is niet te herleiden of de meldingen aan de (bewoners van de) voorziening gerelateerd zijn.

Een jaar eerder in dezelfde periode voor de vestiging van de voorziening – november 2018 tot en met februari 2019 – zijn tien meldingen gedaan bij de politie: het gaat om drie meldingen van geluidsoverlast; twee van overlast door jeugd; twee van overlast in verband met alcohol/drugs; twee van overlast door een verward/overspannen persoon; en één melding in verband met overlast van zwervers. Sinds de vestiging van de voorziening in de wijk laat het aantal meldingen bij de politie geen toename zien, eerder het omgekeerde.

Meldpunt Overlast en Zorg

Bij het Meldpunt Overlast en Zorg van de gemeente Groningen kunnen mensen een melding doen als zij overlast ervaren in hun woon- of leefomgeving of als zij zich zorgen maken. Voor de jaren 2018, 2019 en de eerste drie maanden van 2020 hebben wij de registratiegegevens van de hele gemeente opgevraagd. Sinds de vestiging van de Beschermd wonen voorziening in november 2019 zijn drie meldingen bij het Meldpunt Overlast en Zorg binnen gekomen die gerelateerd (kunnen) zijn aan de voorziening. Het gaat om de eerder in dit hoofdstuk beschreven melding over het fietsenrek, een melding van geluidsoverlast en een melding van een bedelende man.[11]

VNN en Lefier

Zowel VNN als Lefier geven aan dat er sinds november 2019 geen meldingen van overlast zijn binnengekomen betreffende de voorziening aan de Barkmolenstraat.

[11] Zie voetnoot 7.

4. RISICO'S LEEFBAARHEID BARKMOLENSTRAAT

In dit hoofdstuk bespreken we aan de hand van diverse bronnen de risico's voor de situatie in de Barkmolenstraat na de vestiging van de Beschermd wonen voorziening. Eerst geven we op basis van de antwoorden van de omwonenden een beeld van hun meningen en ervaringen om zodoende beter te begrijpen welke zorgen er leven met betrekking tot de vestiging van de voorziening in de wijk. Vervolgens stellen we op basis van literatuur, interviews en verzamelde systeemkennis (analyse van referentielocaties) welke risico's zich kunnen voordoen. Ten slotte gaan we in op de voorgenomen uitbreiding van 14 naar 26 bewoners en welke aandachtspunten daaruit voortkomen.

4.1 Opvatting omwonenden over Beschermd wonen voorziening

Om de meningen en ervaringen van de omwonenden van de voorziening in kaart te brengen is onder meer bij alle huishoudens in de Barkmolenstraat een enquête uitgezet. Hiermee is een beeld verkregen van de opvatting van omwonenden over de vestiging van de voorziening in hun wijk. Dit inzicht is noodzakelijk om doeltreffende beheersmaatregelen te kunnen nemen. Omwonenden is gevraagd om de invloed van de Beschermd wonen voorziening concreet te omschrijven. Uit de enquête komt naar voren dat er grofweg vier verschillende opvattingen zijn met betrekking tot de voorziening.

Opvatting 1 - Onder geen beding deze voorziening in de buurt

Een tiende (11%) van de omwonenden is van mening dat de voorziening onder geen beding in de buurt mag worden gevestigd. Deze omwonenden vrezen door de vestiging van de Beschermd wonen voorziening aantasting van het leefklimaat door het gedrag van bewoners (overlast en criminaliteit), verminderde veiligheid en waardedaling van de woning. Voor deze groep weegt zwaar dat het een kinderrijke buurt betreft en dat er wat betreft hun veiligheid geen concessies mogen worden gedaan.

Deze groep omwonenden zegt er niet meer met woorden van overtuigd te kunnen worden dat de vestiging van de voorziening niet tot problemen zal leiden in de wijk. Vanwege de wijze waarop het proces tot dusverre heeft plaatsgevonden zijn zij volledig het vertrouwen kwijtgeraakt in de gemeente en VNN. Deze groep is van mening dat de communicatie over de vestiging van de voorziening niet helder en transparant genoeg is geweest en dat VNN daarbij in gebreke is gebleven door de psychische problematiek van de doelgroep niet helder richting hen te communiceren. De omwonenden hebben ook het gevoel dat er bewust informatie is achtergehouden en dat er louter uit financiële beweegredenen wordt (en zal worden) gehandeld.

Het nemen van maatregelen biedt volgens deze omwonenden geen soelaas meer. De ontstane vertrouwensbreuk is daarvoor voor hen te groot. Het woord van de gemeente en VNN is volgens hen tot nu toe steeds niets waard gebleken en zij achten de kans dan ook groot dat betrokken partijen na toekenning van de vergunning afspraken niet zullen nakomen.

Opvatting 2 - Huisvesting van 14 bewoners kan, maar 26 is te veel

Een derde (33%) van de omwonenden geeft aan dat het huisvesten van 14 bewoners nog (net) kan, maar dat 26 te veel is voor het pand en daardoor ook de wijk. Zij omschrijven de huidige situatie als beheersbaar, maar achten het ontstaan van overlast zeer waarschijnlijk als een uitbreiding naar 26 cliënten zou plaatsvinden. Deze groep is vooral beducht voor ongewenste blootstelling van kinderen aan roken en middelengebruik. Een deel van deze groep omwonenden vraagt zich af of kinderen straks nog wel onbezonnen buiten kunnen spelen zonder al te veel geconfronteerd te worden met de bewoners van de voorziening en hun gedrag.

Volgens deze groep omwonenden is een uitbreiding van het aantal cliënten (van 14 naar 26) in het huidige pand niet mogelijk, omdat het pand te klein is en er niet genoeg begeleiding aanwezig is. Met de huidige begeleiding zou het een kwestie van tijd zijn voordat er meer overlast wordt waargenomen. Een te groot aantal ex(verslaafden) op een klein oppervlak zou volgens hen de groepsdynamiek nadelig kunnen beïnvloeden. Zo zouden er ruzies en conflicten kunnen ontstaan met overlast tot gevolg. Daarnaast vermoeden zij dat dan meer cliënten zich op straat gaan begeven, omdat het te druk is in de voorziening. In de openbare ruimte zouden zij kunnen gaan roken of verdovende middelen kunnen gaan gebruiken, zo vrezen deze omwonenden.

Opvatting 3 - Situatie met 14 bewoners eerst langer monitoren

Een zevende (14%) van de omwonenden geeft aan dat de uitbreiding van 14 naar 26 bewoners op dit moment nog een te grote stap is. Zij geven er de voorkeur aan om eerst vast te houden aan de situatie met 14 bewoners, omdat het nog te vroeg is om te voorspellen wat een bijna verdubbeling van het aantal cliënten voor gevolgen zal hebben. Het belangrijkste argument dat deze groep omwonenden hiervoor aanvoert, is dat er sinds de komst van de voorziening in november 2019 alleen sprake is geweest van wintermaanden, terwijl zij verwachten in het zomerseizoen meer overlast te ervaren.

Zij stellen daarom voor om de huidige situatie eerst één à twee jaar te monitoren en pas bij een stabiele en beheersbare situatie het aantal cliënten gefaseerd uit te breiden tot een maximum van 26. Mocht het tot uitbreiding van het aantal bewoners komen, dan moet er voldoende begeleiding beschikbaar zijn om dit in goede banen te leiden, aldus deze groep omwonenden. De monitoring moet ook daarna worden gecontinueerd. Een aandachtspunt dat deze omwonenden noemen is dat op voorhand niet met zekerheid is te zeggen dat de huidige groep bewoners wel representatief is voor de 12 nieuwe bewoners die mogelijk in de voorziening worden gehuisvest. Daarom dient bij problemen gelijk weer te kunnen worden teruggekeerd naar de situatie met 14 cliënten.

Opvatting 4 - Geen bezwaar tegen voorziening met 26 bewoners

Twee vijfde (42%) van de bevraagde omwonenden geeft aan geen bezwaren te hebben bij een uitbreiding naar 26 bewoners. Van deze omwonenden heeft niemand overlast ervaren in de huidige situatie met 14 bewoners. Daarom zien zij geen redenen om aan te nemen dat bij 26 bewoners wel overlast zal ontstaan. Zij merken verder op van mening te zijn dat iedereen recht heeft op woonruimte en dat de bewoners van de voorziening een (tweede) kans verdienen om een goed bestaan op te bouwen. Door deze bewoners wordt de opvang

van ex-verslaafden in hun wijk als maatschappelijke plicht gezien. Er is binnen deze groep vertrouwen dat er voldoende begeleiding vanuit VNN is. Wel geven sommige omwonenden aan dat goede 24-uurs begeleiding van belang is en dat de communicatie naar de buurt volledig transparant moet zijn. Het blijven monitoren van de overlast is noodzakelijk, aldus deze omwonenden. Mocht er onverhoopt overlast ontstaan, dan is onmiddellijke handhaving door politie een vereiste.

4.2 Overlast en criminaliteit

In deze paragraaf gaan we na in hoeverre (in hoofdstuk twee en door omwonenden genoemde) risico's zich zouden kunnen voordoen aan de Barkmolenstraat. Daarbij baseren we ons op hetgeen voortkomt uit de literatuur en hoe realistisch het volgens experts is dat vormen van overlast en criminaliteit worden veroorzaakt door de (bewoners van de) Beschermd wonen voorziening.

Algemeen

Uit gesprekken met experts komt naar voren dat de komst van een Beschermd wonen voorziening niet of nauwelijks impact heeft op de objectieve veiligheid in een wijk (daadwerkelijke voorvallen van criminaliteit en/of overlast). Experts geven aan dat als (bezoekers van) bewoners van een dergelijke voorziening zich al bezighouden met onveilige of criminele activiteiten, zij dit doorgaans niet in de omgeving van de voorziening doen.

Over het algemeen geldt dat voor de komst van een Beschermd wonen voorziening en in de periode direct na opening van de voorziening de subjectieve veiligheid (de mate waarin mensen zich veilig voelen) in de buurt afneemt. Mensen kunnen de voorziening en haar bewoners eerst als onveilig ervaren. Dit blijkt ook uit de zorgen van een aantal omwonenden van de voorziening aan de Barkmolenstraat. Zij geven aan zich zorgen te maken over de veiligheid (van kinderen) in de buurt.

Als verklaring hiervoor wordt in de literatuur en door stakeholders enerzijds de onbekendheid met (de bewoners van) de voorziening en de werkwijze van de begeleiding genoemd. Anderzijds vrezen omwonenden de mogelijke aantrekkingskracht van de voorziening op onwenselijke figuren, meer nachtelijke bewegingen in de wijk en de aanwezigheid van onverzorgde types in de wijk. Wanneer een voorziening eenmaal langer in een wijk is gevestigd en men de nieuwe situatie daadwerkelijk ervaren heeft, blijkt dat deze subjectieve onveiligheid onder omwonenden langzaam afneemt en wordt de voorziening en haar bewoners meestal niet langer als bedreigend ervaren

Geluidsoverlast

Geluidsoverlast is een vorm van overlast die volgens experts veroorzaakt kan worden door de bewoners van de voorziening. Het kan gaan om (harde) muziek of schreeuwende personen. Met name door het grote, gemeenschappelijke buitengebied kan volgens de experts geluidsoverlast plaatsvinden. In periodes waarin het mooi weer is, mensen buiten verblijven en ramen en deuren openstaan, is het risico hierop het grootst. Sinds de

vestiging van de voorziening is één melding van geluidsoverlast (geluid afkomstig vanuit de Beschermd wonen voorziening) binnengekomen bij Meldpunt Overlast en Zorg. Bij de politie zijn drie meldingen van geluidsoverlast binnengekomen, het is onduidelijk of deze gerelateerd kunnen worden aan de voorziening.

Rondhangende personen

Omwonenden vrezen dat de Beschermd wonen voorziening een bepaald type rondhangende mensen in de buurt zal aantrekken. Het gaat daarbij om 'minder verzorgde' mensen en mensen die onaangepast gedrag laten zien. Niet alleen de gedragingen van deze mensen kunnen overlast veroorzaken, maar ook hun uiterlijk. Een minder verzorgd uiterlijk kan bij mensen de associatie met middelengebruik oproepen. In hoofdstuk twee hebben we gezien dat overlast door rondhangende personen voornamelijk voorkomt bij Beschermd wonen voorzieningen waar de bewoners middelen mogen gebruiken. Dit is voor de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat niet het geval. Bovendien hebben alle bewoners een dagbesteding. Ook heeft elke bewoner een eigen kamer waar hij/zij bezoek kan ontvangen, waardoor er geen noodzaak is in de buurt met vrienden rond te hangen.

Overlast door roken

Uit de documenten en gesprekken met experts blijkt dat één van de risico's van de vestiging van een Beschermd wonen voorziening overlast door roken is. Roken kan op drie verschillende manieren overlast veroorzaken: a. zichtoverlast; b. stankoverlast; en c. blootstelling aan kinderen.

Allereerst kunnen mensen het beeld van rondhangende personen die roken als onprettig ervaren. Daarnaast kunnen omwonenden en passanten nabij de voorziening geconfronteerd worden met de rook. Dit kan als onprettig ervaren worden omdat mensen de rook vinden stinken en inademen van de rook ongezond is. Tenslotte merken omwonenden op dat de gemeente Groningen sterk inzet op een rookvrije generatie waarbij kinderen zo min mogelijk worden geconfronteerd met roken c.q. rokende personen. Het is daarom onwenselijk dat kinderen mensen zien roken en/of de rook ruiken c.q. inademen.

In de voorziening mag niet gerookt worden, daarom roken de bewoners op het terras aan de achterkant van de voorziening. Van de 14 bewoners die in april 2020 in de voorziening gehuisvest zijn, roken er acht. De afscheiding die is geplaatst tussen het terras en het grasveld c.q. de speelgelegenheid voor kinderen, namelijk een haag van coniferen, zorgt er wel voor dat de rokende personen niet te zien zijn, maar houdt de rook niet tegen.

Experts geven aan dat over het algemeen geldt dat wanneer in een voorziening niet gerookt mag worden, de kans groter is dat men op straat in de omgeving van de voorziening rookt. Ten tijde van de opening van de voorziening is daarom een 'rookhok' geplaatst aan de achterkant van de voorziening, maar na protesten van buurtbewoners is deze verwijderd. Uit gesprekken met de bewoners van de voorziening blijkt dat er strenge en duidelijke afspraken zijn gemaakt over het roken op straat in de buurt: dit is niet toegestaan.

Hierbij dient volgens de experts te worden opgemerkt dat meer mensen – ook niet ex-verslaafden en ook niet bewoners van de voorziening – roken. Het lijkt aannemelijk dat er omwonenden in de Barkmolenstraat zijn die zelf roken en dit wellicht ook buitenshuis doen en in die zin voor rookoverlast kunnen zorgen.

Overlast door middelengebruik

Een andere vorm van overlast die voor kan komen in de buurt van een Beschermd wonen voorziening is overlast door middelengebruik. Omwonenden van de voorziening aan de Barkmolenstraat vrezen met name dat er harddrugs gebruikt gaan worden in de openbare ruimte en dat er resten van dit gebruik achterblijven. Zij maken zich met name zorgen over kinderen die hiermee geconfronteerd kunnen worden.

Experts merken op dat de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat gebruiksvrij zijn. Dit houdt in dat zij geen middelen (meer) gebruiken. Om te monitoren of bewoners daadwerkelijk geen middelen (meer) gebruiken vinden er controles plaats. Zo wordt bij elke bewoner twee á drie keer per week een urinecontrole uitgevoerd. Daarnaast worden zogenaamde 'sneltests' afgenomen wanneer iemand zich 'vreemd' gedraagt of wanneer er vermoedens zijn dat iemand middelen heeft gebruikt. Uiteraard is er bij de doelgroep ex-verslaafden een bepaald risico op terugval. Mocht uit de tests naar voren komen dat een bewoner toch heeft gebruikt, dan zijn hier gevolgen aan verbonden. Over het algemeen volgt op gebruik een time-out van een week. Dit betekent verblijf van een week in de Beschermd wonen voorziening in Hoogezand-Sappemeer. Bij herhaling kan worden overgegaan tot definitieve herplaatsing.

Aanwezigheid van drugsdealers c.q. dealen

Volgens experts bestaat er een redelijke kans dat een voorziening waar ex-verslaafden bij elkaar worden gehuisvest een aanzuigende werking heeft op (drugs)dealers. Deze personen hangen rond in de buurt van de voorziening in de hoop hun waren te verkopen aan de bewoners. In hoofdstuk twee zagen we dat uit onderzoek bekend is dat straatdealers rationeel te werk gaan. Zij werken in een omgeving waar de potentiele klantenkring het grootst is. De kans op rondhangende (drugs)dealers is derhalve vele malen groter in de omgeving van een voorziening waar de bewoners middelen mogen gebruiken dan in de omgeving van een voorziening waar dit niet is toegestaan, zoals bij de voorziening aan de Barkmolenstraat.

Hoewel de kans aanwezig is dat straatdealers kort na de vestiging van de voorziening zullen proberen hun waren te verkopen aan de bewoners van de voorziening, zullen zij hiermee stoppen zodra zij merken dat de bewoners geen potentiele klanten zijn die regelmatig bij hen zullen kopen. Dit laatste is bij de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat het geval. Daarbij merkt de politie op dat dealers voornamelijk in het centrum van de stad te vinden zijn, hier zijn immers veel meer (potentiele) klanten. De politie geeft aan dat er in het verleden in de buurt werd gedeald in drugs. Sinds een grootschalig onderzoek naar drugsdealpraktijken in de wijk heeft plaatsgevonden, en de dealers die het pand bewoonden zijn uitgezet, is hier volgens de politie echter geen sprake meer van.

Parkeerproblemen

Eén expert merkt op dat bij omwonenden de angst bestond dat er parkeerproblemen zouden ontstaan in de wijk. De bewoners kunnen immers bezoek ontvangen en verder is het mogelijk dat het personeel van de voorziening met de auto naar de voorziening komt en in de wijk parkeert. Geen van de bewoners die in april 2020 in de voorziening verblijven heeft een auto. Bovendien zijn er aparte parkeerplaatsen gehuurd voor de medewerkers van de voorziening die met de auto naar het werk komen. Daarnaast moet er betaald worden om in de wijk te parkeren en is de voorziening goed bereikbaar met het openbaar vervoer en per fiets. Door deze factoren kan redelijkerwijs verwacht worden dat overlast door parkeren veroorzaakt door bewoners, medewerkers en bezoekers van de voorziening beperkt zal zijn.

Criminaliteit

Uit de gesprekken met stakeholders in Groningen en elders in het land blijkt dat een Beschermde woonvoorziening in het algemeen geen negatieve invloed heeft op de criminaliteitscijfers in de wijk. Eén uitzonderingen hierop is een eventuele toename van het aantal geweldsincidenten, die dan overigens vrijwel altijd in de woonvoorziening plaatsvinden.

4.3 Registraties referentielocaties

De stad Groningen kent verschillende Beschermd wonen voorzieningen. Uit alle Beschermde woonvoorzieningen in Groningen zijn vergelijkbare voorzieningen geselecteerd als 'referentielocaties'. Voor de omgeving van deze voorzieningen hebben we het aantal meldingen van overlast opgevraagd bij het Meldpunt Overlast en Zorg en Lefier. Voor de politiecijfers bleek het niet goed mogelijk om een betrouwbare vergelijking tussen de Barkmolenstraat en de referentielocaties te maken, omdat gegevens uitsluitend op wijkniveau (gebied groter dan de Barkmolenstraat) beschikbaar zijn. Zij worden hieronder derhalve niet behandeld. Om een vergelijking te maken in het aantal overlastmeldingen met andere voorzieningen van VNN zijn gegevens opgevraagd over andere Beschermd wonen voorzieningen van VNN in Noord-Nederland.

Meldpunt Overlast en Zorg

Bij Meldpunt Overlast en Zorg zijn gegevens van zeven referentielocaties opgevraagd. Uit de registratiegegevens van het Meldpunt blijkt soms duidelijk wat de bron van de overlast is, bijvoorbeeld omdat is aangegeven dat het om overlast van (bewoners van) de voorziening gaat. Vaak is echter onduidelijk of de gemelde overlast is veroorzaakt door (één of meerdere bewoners van) de voorziening. Daarom hebben de onderzoekers in de beschrijving van de overlast die bij de melding is toegevoegd steeds kritisch gekeken of de overlast mogelijk aan de voorziening kan worden gerelateerd. Wanneer dit het geval bleek te zijn, is de melding meegenomen in de analyses. In tabel 4.1 zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 4.1 Aantal meldingen in 2019 en 2018 bij Meldpunt Overlast en Zorg die redelijkerwijs te relateren zijn aan voorzieningen op referentielocaties, in aantallen[1]

	2020 (1e kwartaal)	2019	2018
Barkmolenstraat[2]	0	2	-
Merwedestraat	0	0	0
Onnemaheerd	0	0	0
Waterloolaan	0	2	0
Damsterdiep	1	3	0
Schoolstraat	0	5	2
Helperwestsingel	0	0	3
Plutolaan[3]	0	1	5

In de eerste twee maanden na vestiging van de voorziening aan de Barkmolenstraat zijn twee meldingen bij Meldpunt Overlast en Zorg binnengekomen die gerelateerd zouden kunnen worden aan de voorziening. Het gaat om een melding over het fietsenrek van de voorziening die te ver op de stoep staat en een melding van bedelen.

Volgens experts is de doelgroep van één van de referentievoorzieningen vergelijkbaar met de doelgroep van de voorziening aan de Barkmolenstraat als we kijken naar zwaarte van de problematiek. Het gaat om een voorziening van PsyQ aan de Merwedestraat waar mensen met een eetstoornis worden gehuisvest. Zowel in 2018 als in 2019 en het eerste kwartaal van 2020 zijn hier geen meldingen van zorg en/of overlast gedaan die gerelateerd kunnen worden aan de voorziening.

Voor de overige zes geselecteerde voorzieningen geldt dat experts van mening zijn dat de problematiek van de gehuisveste bewoners zwaarder is dan die van de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat. Toch is het aantal meldingen van overlast daar beperkt. Voor de voorzieningen aan de Waterloolaan, het Damsterdiep, de Helperwestsingel en de Plutolaan geldt dat de meeste meldingen betrekking hebben op een relatief lichte vorm van overlast; die van geluid.

De meldingen rond de voorziening aan de Schoolstraat in Groningen (hier zijn zowel een nachtopvang als een Beschermde woonvoorziening (het Ommelanderhuis)) gevestigd lijken iets zwaarder van aard te zijn. Hier wordt een doelgroep opgevangen met zware tot zeer zware problematiek. Bij een groot deel van de cliënten is sprake van actief middelengebruik. Het gaat om vijf meldingen in 2018 en twee meldingen in 2019.

Uit een nadere analyse blijkt dat het aantal overlastmeldingen in de wintermaanden (oktober-maart) hoger ligt dan in de zomermaanden (april-september). Ook blijkt dat de meeste problemen te maken hebben met burenoverlast en/of al dan niet daaraan gerelateerde geluidsoverlast.

[1] Alle meldingen die mogelijkerwijs aan de (bewoners van de) voorziening zouden kunnen worden gerelateerd zijn meegeteld. Een overschatting is daardoor waarschijnlijk.
[2] Er is tot nu toe in 2020 één melding binnengekomen bij het Meldpunt die gerelateerd is aan de voorziening. Dit was tijdens het schrijven van dit rapport, in april 2020.
[3] Doordat de bewoners van de voorziening aan de Plutolaan verdeeld zijn over vijf flats is het voor een groot deel van de meldingen niet mogelijk na te gaan of deze kunnen worden gerelateerd aan (bewoners van) de voorziening. Alle meldingen die mogelijkerwijs aan de voorziening en/of haar bewoners gerelateerd kunnen worden zijn hier weergegeven.

VNN

VNN heeft naast de Beschermd wonen voorziening aan de Barkmolenstraat ook andere opvangvoorzieningen. Van vier van deze voorzieningen zijn gegeven verkregen voor het onderzoek. Het gaat om voorzieningen in Emmen, Leeuwarden, Hoogezand-Sappemeer en Groningen (Coendersweg). De zwaarte van de problematiek van de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat is vergelijkbaar met de problematiek van de bewoners van de voorzieningen in Leeuwarden en aan de Coendersweg. Een groot deel van de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat verbleef voor de opening van deze locatie in de voorziening aan de Coendersweg. De problematiek van de bewoners van de voorzieningen in Hoogezand-Sappemeer en Emmen is beduidend zwaarder dan die van de bewoners van de andere voorzieningen. Voor de bewoners van de voorziening in Emmen is middelengebruik toegestaan.

In tabel 4.2 wordt het aantal gemelde incidenten per voorziening voor de jaren 2018, 2019 en de eerste twee maanden van 2020 weergegeven. Zoals te zien ligt het aantal incidenten bij de voorzieningen aan de Coendersweg en in Leeuwarden in vergelijking met de andere twee voorzieningen relatief laag. Het aantal incidenten lijkt dus samen te hangen met de zwaarte van de problematiek van de bewoners.

Tabel 4.2 Aantal gemelde incidenten per voorziening 2018, 2019, januari en februari 2020

	2020	2019	2018
Emmen	12	45	45
Leeuwarden	7	8	8
Coendersweg (Groningen)	-	15	5
Hoogezand-Sappemeer	4	17	21

N.B. Vanwege de korte periode dat de voorziening aan de Barkmolenstraat is geopend, zijn hierover geen gegevens beschikbaar. VNN laat weten dat er bij hen tot nu toe geen klachten binnen zijn gekomen van omwonenden en dat er intern geen conflicten zijn geweest.

Wanneer we kijken naar het type incident dan blijkt dat het in 2019 voornamelijk ging om incidenten die zich in de voorziening voordoen, zoals incidenten met medicatie (45 incidenten) of incidenten met betrekking tot communicatie, overleg en/of samenwerking (10 incidenten). Daarnaast zijn in 2019 22 incidenten met betrekking tot grensoverschrijdend gedrag gemeld. Of deze incidenten zich hebben voorgedaan binnen de voorziening of daarbuiten is niet bekend.

Lefier

Rond dezelfde tijd als de communicatie, het vergunningstraject en de verhuur van het pand aan de Barkmolenstraat heeft woningcorporatie Lefier een vergelijkbaar traject elders doorgemaakt. Lefier verhuurt ook een locatie aan de Moesstraat te Groningen waar door Elker (jeugd en opvoedhulp voor gezinnen) een Begeleid wonen voorziening voor 15 jongeren is gerealiseerd. Het gaat om jongeren die om verschillende redenen niet (meer) thuis kunnen wonen, maar ook (nog) niet zelfstandig. Lefier en Elker hebben de ervaring dat in de eerste maanden na opening van een voorziening de meeste sprake is van overlastgevende voorvallen. Dit was ook het geval aan de Moesstraat. In de eerste drie maanden na opening van de voorziening veroorzaakten de jongeren overlast in de directe

omgeving van de voorziening. Er was sprake van geluidsoverlast, bedreiging, rommel en rondhangende jongeren in de omgeving.

De overlast is door omwonenden gemeld bij zowel Elker als Lefier waarna verschillende acties zijn ingezet en afspraken zijn gemaakt:

- vier jongeren zijn verplaatst;
- er heeft een wisseling plaatsgevonden met betrekking tot de begeleiders;
- er zijn duidelijke afspraken gemaakt met het personeel;
- de begeleiding wordt ook betrokken in het omwonendenoverleg, zodat betere communicatie ontstaat;
- mogelijkheden om de jongeren binnen te laten roken worden onderzocht, zodat overlast buiten beperkt wordt;
- de wijkagent is gevraagd om te helpen met het tegengaan van ongewenste samenscholing van personen in de buurt;
- er wordt gekeken of dagelijks corvee door de jongeren kan worden ingesteld om de buurt beter schoon te houden.

Na deze acties en afspraken heeft Lefier geen overlastmeldingen vanuit de buurt meer ontvangen. Hieruit blijkt het belang van het betrekken van verschillende partijen bij een nieuw te vestigen Beschermd wonen voorziening.

In tegenstelling tot de situatie in de beginfase van de voorziening aan de Moesstraat - waar in de eerste drie maanden overlast werd ervaren in de buurt - zijn er tot april 2020 bij Lefier geen meldingen van overlast met betrekking tot de (bewoners van de) Beschermd wonen voorziening aan de Barkmolenstraat binnengekomen.

4.4 Uitbreiding van het aantal bewoners

Aan stakeholders in de gemeente Groningen en experts die betrokken zijn bij vergelijkbare voorzieningen elders in Nederland is tevens gevraagd in hoeverre het aantal bewoners (en de uitbreiding daarvan van 14 naar 26) van de voorziening van invloed kan zijn op de mogelijke risico’s die de voorziening met zich mee kan brengen.

Aantal bewoners

Volgens de experts is het niet mogelijk een vast minimum of maximum aantal bewoners voor een Beschermd wonen voorziening aan te wijzen. Hoeveel personen in een voorziening kunnen worden gehuisvest is afhankelijk van verschillende factoren. Zo zal een minimum aantal bewoners moeten worden gehuisvest zodat de voorziening kostendekkend is. Wat dit minimum is varieert per locatie en is afhankelijk van de diverse kosten die gemaakt worden. Een maximum aantal bewoners hangt onder meer af van kenmerken van (de problematiek van) de te huisvesten doelgroep c.q. zwaarte van de doelgroep en fysieke eigenschappen van het pand. Om risico’s te beperken dient een woonvoorziening binnen deze (uit te rekenen) minimum en (te schatten) maximum grens te blijven. Dit kan alleen per voorziening afzonderlijk worden vastgesteld.

Enerzijds geven experts aan dat wanneer meer mensen in een pand worden gehuisvest de risico's toenemen. De kans op overlast of incidenten neemt toe doordat er meer mensen zijn die overlast of incidenten zouden kunnen veroorzaken of onaangepast gedrag zouden kunnen vertonen. Bovendien wordt naarmate het aantal bewoners toeneemt, de kans groter dat bewoners onderling onenigheid krijgen.

Zwaarte doelgroep

De zwaarte van de doelgroep is een belangrijke factor bij het bepalen van het maximum aantal bewoners van een voorziening. In hoofdstuk twee zagen we dat uit interviews met stakeholders in Groningen en experts elders in het land naar voren komt dat hoe zwaarder de problematiek van de doelgroep is, des te groter de kans is op overlast. In de Beschermd wonen voorziening aan de Barkmolenstraat wordt een relatief lichte doelgroep gehuisvest. Het gebruik van middelen is niet toegestaan en er wordt door middel van regelmatige controles op toegezien dat er daadwerkelijk geen middelen worden gebruikt. Daarnaast gaat het om voornamelijk jonge bewoners die zeer gemotiveerd zijn om hun dagelijkse leven (weer) op te pakken. Dit blijkt onder meer uit het feit dat zij allen in meer of mindere mate een dagbesteding hebben. Experts merken op dat het belangrijk is erop toe te zien dat nieuwe bewoners van de voorziening daadwerkelijk tot de beoogde doelgroep behoren en er geen sprake is van zwaardere problematiek. Daarnaast dienen er duidelijke afspraken te worden gemaakt met de bewoners over wat wel en wat niet is toegestaan, dat er controle is op deze afspraken, en wat de gevolgen zijn van het overtreden van de regels.

Drukte in voorziening

Naarmate meer bewoners in een voorziening worden gevestigd – aan de Barkmolenstraat zijn plannen om het aantal bewoners bijna te verdubbelen – wordt het een stuk drukker in de voorziening. Het is belangrijk om rekening te houden met de gevolgen hiervan voor de bewoners. Bij een deel van de bewoners is immers sprake van psychische problematiek die kan worden beïnvloed door het aantal mensen c.q. de drukte in de voorziening, zoals ADD, autisme en concentratieproblemen. Alle vier de bewoners van de voorziening die wij hebben geïnterviewd geven aan dat een uitbreiding van 14 naar 26 bewoners een flinke uitbreiding is en meer drukte in het pand met zich mee kan brengen. Eén bewoner geeft aan dan waarschijnlijk meer tijd op de kamer door te brengen, terwijl een andere bewoner opmerkt dat er strengere regels moeten komen wanneer er meer bewoners worden gehuisvest. Een derde bewoner zegt dat er voldoende ruimte is in het pand voor meer bewoners. In het algemeen geldt dat het pand voldoende ruimte dient te hebben om de bewoners de mogelijkheid te bieden om zich terug te trekken c.q. de rust op te zoeken wanneer zij daar behoefte aan hebben. In de Beschermd wonen voorziening aan de Barkmolenstraat heeft elke bewoner een eigen kamer.

Begeleiding

Naarmate er meer bewoners in een voorziening worden gehuisvest zal er meer begeleiding aanwezig moeten zijn. Uit de interviews met stakeholders in Groningen en experts elders in het land komt naar voren dat goede begeleiding (bij voorkeur 24 uurs) ervoor zorgt dat risico's beperkt worden. Hierbij geldt tevens dat hoe zwaarder de doelgroep is, hoe intensiever de begeleiding dient te zijn om risico's te voorkomen. Hieruit volgt dat bij een toename van het aantal bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat, ook de

begeleiding uitgebreid moet worden. Daarbij is het van belang dat de begeleiding onderling goede afspraken maakt, zodat goede, consistente zorg gewaarborgd blijft.

Groepsdynamiek

Daarnaast dient volgens de stakeholders rekening te worden gehouden met de groepsdynamiek binnen een voorziening. Wanneer cliënten met dezelfde ex-verslaving in dezelfde voorziening verblijven is het mogelijk dat zij elkaar in het gebruik c.q. de kans op terugval versterken. Wanneer één van de bewoners terugvalt kan dit een trigger zijn voor de overige bewoners om ook (weer) te gebruiken. Dit is een belangrijke reden waarom in veel opvangvoorzieningen geen middelen gebruikt mogen worden en de sancties wanneer er toch wordt gebruikt, zwaar zijn. Dit is in de voorziening aan de Barkmolenstaart ook het geval. Aan de andere kant kunnen bewoners met vergelijkbare problematiek elkaar juist steunen en motiveren. Zij hebben dezelfde ervaringen en kunnen – bij langdurige abstinentie – een positieve voorbeeldrol voor elkaar vervullen.

5. CONCLUSIES & AANBEVELINGEN

In dit laatste hoofdstuk bespreken we de conclusies een aanbevelingen naar aanleiding van onze risicoanalyse betreffende de vestiging van een voorziening voor Beschermd wonen aan de Barkmolenstraat te Groningen. Door gebruik te maken van informatie uit verschillende bronnen is inzichtelijk gemaakt welke risico's de verleende vergunning met zich mee kan brengen en in welke mate daarvan al dan niet overlast voor de buurt kan worden verwacht. Na de presentatie van de resultaten van de risicoanalyse gaan we in op beheersmaatregelen die genomen kunnen worden om risico's te beheersen c.q. voorkomen. Bij het bespreken van de beheersmaatregelen is tevens aandacht voor hoe omwonenden er voor kunnen zorgen dat deze maatregelen worden nagekomen.

5.1 Resultaten risicoanalyse

In tabel 5.1 zijn de resultaten van onze risicoanalyse schematisch weergegeven. Daarbij is uitgegaan van de huidige situatie met 14 bewoners. De resultaten laten zien dat er enkele risico's zijn die zich (zeer) waarschijnlijk in de Barkmolenstraat kunnen voordoen, terwijl anderen er (zeer) onwaarschijnlijk zullen plaatsvinden.

Tabel 5.1 Overzicht resultaten risicoanalyse

Risico's	Vorm	Bron	Mate van waarschijnlijkheid Barkmolenstraat	Toelichting
Overlast	Aanwezigheid van drugsdealers	- Literatuur - Experts - Omwonenden	Zeer onwaarschijnlijk	- Potentiele klantenkring voor drugsdealers is zeer beperkt. - Rondhangen rondom de voorziening is niet toegestaan. - Het gebruik van middelen is niet toegestaan in en rondom de voorziening en er gelden zware sancties voor bewoners. - De kans op terugval in middelengebruik lijkt gering. Bewoners zijn afgekickt en hebben veel te verliezen bij een terugval. Ook gelden strenge sancties ten aanzien van middelengebruik.
	Geluidsoverlast	- Literatuur - Experts - Registraties - Omwonenden - Bewoners	Zeer waarschijnlijk	- Er is al gauw sprake van geluidsoverlast, waarvan niet altijd goed is vast te stellen door wie. - Met bewoners worden mensen aan de buurt toegevoegd. Hoe meer mensen, des te meer geluid er wordt geproduceerd. - De achterkant van het pand van de voorziening grenst aan het openbare grasveld.

	Incidenten in de voorziening	- Literatuur - Experts - Omwonenden	Waarschijnlijk	- Waar mensen bij elkaar wonen, kunnen conflicten ontstaan. - Uit interviews blijkt dat onderlinge conflicten tussen bewoners in voorzieningen voorkomen. - Vraag is in hoeverre omwonenden hinder zullen ondervinden als incidenten zich in de voorziening afspelen.
	Middelengebruik	- Literatuur - Experts - Omwonenden	Onwaarschijnlijk	- Overlast als gevolg van middelengebruik is mogelijk als er sprake is van een terugval bij één van de bewoners. - Het gebruik van middelen is niet toegestaan in en rondom de voorziening, er wordt streng gecontroleerd en er gelden zware sancties voor bewoners. - De kans op terugval in middelengebruik lijkt gering. Bewoners zijn afgekickt en hebben veel te verliezen bij een terugval. Ook gelden strenge sancties ten aanzien van middelengebruik.
	Minder verzorgde mensen op straat	- Literatuur - Omwonenden	Zeer onwaarschijnlijk	- De huidige doelgroep devieert qua uiterlijk niet of nauwelijks van andere wijkbewoners. Verscheidene betrokkenen geven in de interviews aan dat het op het eerste gezicht niet te zeggen is of het om een omwonende of een bewoner gaat. De waarnemingen van de onderzoekers zijn hiermee in overeenstemming.
	Rookoverlast	- Experts - Omwonenden - Bewoners	Waarschijnlijk	- Er wordt door een deel van de bewoners van de voorzienig gerookt. - De achterkant van het pand van de voorziening grenst aan het openbare grasveld.
	Parkeerproblemen	- Experts - Omwonenden	Onwaarschijnlijk	- Bewoners van de voorziening hebben over het algemeen geen auto. - In de wijk geldt betaald parkeren. - De voorziening is goed bereikbaar met het openbaar vervoer. - Voorzieningen en centrum zijn goed bereikbaar te voet of per fiets. - De medewerkers die met de auto naar de voorziening komen kunnen parkeren op een door VNN gehuurde parkeerplaats.

	Verward grens-overschrijdend gedrag	- Literatuur - Experts - Omwonenden	Onwaarschijnlijk	- Er is een sterke relatie tussen middelengebruik en verward en/of grensoverschrijdend gedrag. Hiervan kan sprake zijn als een bewoner terugvalt in middelengebruik. - De kans op terugval in middelengebruik lijkt gering. Bewoners zijn afgekickt en hebben veel te verliezen bij een terugval. Ook gelden strenge sancties ten aanzien van middelengebruik. - Er zou wel sprake kunnen zijn van verward gedrag als gevolg van de psychische problemen van bewoners.
Criminaliteit	(Gewelds-) incidenten buiten de voorziening	- Literatuur - Experts - Registraties - Omwonenden	Onwaarschijnlijk	- (Gewelds)incidenten rondom voorzieningen houden doorgaans verband met conflicten tussen (groepen) personen over het gebruik en de verkoop van middelen. Zoals eerder genoemd, is het onwaarschijnlijk dat hier in de Barkmolenstraat sprake van zal zijn. - Incidenten (die niet met het gebruik en de verkoop van middelen te maken hebben) blijken vrijwel uitsluitend binnen de muren van voorzieningen plaats te vinden.
	Diefstal/Inbraak	- Omwonenden	Onwaarschijnlijk	- Er zijn geen verbanden te leggen tussen de aanwezigheid van een voorziening en een toename van criminaliteitscijfers. - Volgens omwonenden heeft er in de tweede helft van 2019 één (poging tot) inbraak plaatsgevonden en zijn er eigendommen uit tuinen gestolen. Dader(s) is (zijn) onbekend. - Elders heeft één inbraak plaatsgevonden die gerelateerd is aan een voorziening. Echter, daar is middelengebruik toegestaan en wordt een doelgroep gehuisvest met aanzienlijk zwaardere problematiek. - Bewoners hebben veel te verliezen als zij dergelijke delicten plegen en worden gepakt. - Bewoners zijn afgekickt en behoefte aan geld voor middelen is niet aanwezig.

	Zedendelicten	- Omwonenden	Zeer onwaarschijnlijk	- Uit geen van de bronnen blijkt een verband tussen de aanwezigheid van een voorziening en een toename van zedendelicten. - Geen van de bewoners heeft een verleden met het plegen van zedendelicten. In de toekomst zullen geen bewoners met een dergelijk verleden of risico hierop in de voorziening worden geplaatst. - Er is geen verband bekend tussen de psychische problematiek van de huidige doelgroep en het plegen van zedendelicten.

Consequenties voor risicoanalyse bij uitbreiding naar 26 bewoners

In bovenstaande tabel is uitgegaan van de situatie met 14 bewoners. Overwegend gelden bij de uitbreiding naar 26 bewoners dezelfde risico's. Wel mag op basis van de literatuur en de interviews worden verwacht dat de volgende consequenties kunnen gelden voor de waarschijnlijkheid waarmee de risico's dan kunnen voorkomen:

- Het risico op geluidsoverlast (onder andere als gevolg van incidenten binnen de voorziening) kan in dat geval toenemen. Als meer mensen in één pand worden gehuisvest is de kans op geluid en/of conflicten groter. Het ontstaan van conflicten bij meer 'drukte' is reëel aangezien bij een deel van de bewoners sprake is van psychische problematiek die kan worden beïnvloed door het aantal mensen c.q. de drukte in de voorziening, zoals ADD, autisme en concentratieproblemen.
- De zwaarte van de doelgroep is een belangrijk aandachtspunt bij de uitbreiding naar 26 bewoners. Bij een verzwaring van de doelgroep kan het risico op de aanwezigheid van dealers en verward en/of grensoverschrijdend gedrag toenemen. Als nieuwe bewoners van de voorziening tot dezelfde beoogde (lichte) doelgroep behoren en zij geen middelen meer gebruiken, is dit onwaarschijnlijk.
- Er dient rekening te worden gehouden met de groepsdynamiek binnen de voorziening. Wanneer nieuwe bewoners dezelfde ex-verslaving hebben als de huidige bewoners, dan is het mogelijk dat zij elkaar in het gebruik c.q. kans op terugval versterken. Wanneer één van de bewoners terugvalt kan dit een trigger zijn voor de overige bewoners om ook (weer) te gebruiken, hetgeen tot incidenten binnen de voorziening kan leiden. De kans op terugval is bij 26 bewoners nog steeds gering, maar wel groter dan bij 14 bewoners.
- Ten slotte moet bij het uitbreiden van het aantal bewoners rekening worden gehouden met een toegenomen risico op rook- en parkeeroverlast. Hoe meer bewoners er zijn, des te groter de kans dat een deel hiervan rookt, des te groter de kans op rookoverlast. Het ontstaan van parkeeroverlast is in de huidige situatie onwaarschijnlijk, maar het risico kan toenemen als vanwege het toegenomen aantal bewoners meer bezoek met de auto naar de voorziening komt.

5.2 Recht doen aan de angstgevoelens van omwonenden

Alvorens in te gaan op welke maatregelen uitkomst kunnen bieden bij het beheersen en voorkomen van mogelijke risico's, dient te worden benoemd dat er meer nodig is om omwonenden het vertrouwen te geven dat zij in de toekomst geen hinder zullen ondervinden van de voorziening. Het ontbreken van dat vertrouwen - ongeacht of dat terecht is of niet - gaat op zichzelf al ten koste van het woongenot.

Monitoring

De opvattingen van omwonenden over de vestiging van de voorziening lopen uiteen, maar allen zijn van mening dat er risico's zijn op het ontstaan van overlast. Ook onze risicoanalyse laat dat zien. Omwonenden vinden derhalve dat de huidige en toekomstige situatie goed moeten worden gemonitord. Ook benadrukken vrijwel alle omwonenden (met uitzondering van een groep die onder geen beding de voorziening in hun wijk willen hebben) het belang van maatregelen om een goed verloop in de toekomst te kunnen blijven bewerkstelligen. Sommige omwonenden zien de maatregelen en monitoring als harde eisen voor uitbreiding van 14 naar 26, terwijl anderen aangeven dat maatregelen al noodzakelijk zijn om überhaupt de huidige situatie met 14 cliënten beheersbaar te houden. Om angstgevoelens bij de omwonenden weg te nemen is het verstandig een onafhankelijk monitoringstraject op te zetten waarbij omwonenden regelmatig worden geïnformeerd over de stand van zaken.

Vertrouwensbreuk

Voor een kleine groep omwonenden zal het nemen van de juiste maatregelen en het opzetten van een monitortraject niet voldoende zijn om hen ervan te overtuigen dat de voorziening niet tot aantasting van het leefklimaat zal leiden. De vertrouwensbreuk die is ontstaan tussen een deel van de omwonenden en de betrokken partijen is daarvoor te groot. De houding van deze omwonenden is uiterst wantrouwend en de algehele situatie lijkt op zichzelf al de woonbeleving van deze omwonenden negatief te beïnvloeden. Naast het nemen van praktische maatregelen dient daarom ook serieus te worden ingezet op het herstellen van deze vertrouwensbreuk, waarbij moet worden opgemerkt dat dit proces naar verwachting moeizaam zal verlopen en de nodige tijd in beslag zal nemen.

5.3 Voorgestelde beheersmaatregelen

In deze paragraaf doen we aanbevelingen voor maatregelen waarmee de mogelijke risico's op overlast kunnen worden voorkomen en beheerst. We gaan vervolgens in op maatregelen waarmee tegemoet wordt gekomen aan de angstgevoelens en ontstane vertrouwensbreuk, alvorens de te nemen maatregelen bij de uitbreiding van 14 naar 26 cliënten te behandelen.

Voorkomen en beheersen overlast

Uit de hierboven behandelde risicoanalyse blijkt dat de mogelijke risico's van de vergunningverlening beperkt zijn, zolang de bewoners niet terugvallen in middelengebruik en er rekening wordt houden met het ontstaan van geluidsoverlast (als gevolg van interne conflicten) en rookoverlast.

Voorkomen terugval in middelengebruik

Op basis van onze risicoanalyse stellen we vast dat het minimaliseren van de kans op terugval in middelengebruik de belangrijkste prioriteit is bij het voorkomen van mogelijke overlast voor de buurt. De kans dat dit zich daadwerkelijk zal voordoen is op dit moment onwaarschijnlijk, vooral omdat de bewoners niet gebruiken en gebruik niet is toegestaan en hierop streng wordt gecontroleerd. Er ligt voor de aanbieder (VNN) een taak om in de voorziening een omgeving te creëren waarbij de kans op terugval zo klein mogelijk is. Als er wel sprake is van middelengebruik dient direct te worden ingegrepen.

We adviseren op dit punt het volgende:

- Zet als aanbieder in op de eigen verantwoordelijkheid van de bewoner ten aanzien van middelengebruik. Hanteer bij terugval een zerotolerance beleid ten aanzien van middelengebruik, met als gevolg directe overplaatsing naar een andere voorziening. Maak dit duidelijk aan de bewoners, zodat zij iets te verliezen hebben, hetgeen de kans op terugval zal verkleinen.
- Controleer (zeer) frequent op middelengebruik. Meerdere malen per week.
- Informeer de omwonenden regelmatig duidelijk en helder over dit zerotolerance beleid ten aanzien van middelengebruik.

Geluidsoverlast

De kans is aanwezig dat er geluidsoverlast zal ontstaan door de vestiging van de voorziening. Het risico daarop zal toenemen bij uitbreiding van het aantal cliënten van 14 naar 26. Voor geluidsoverlast geldt dat deze vorm al gauw wordt ervaren en dat ook anderen dan de bewoners van de voorziening hier de veroorzakers van kunnen zijn. Buiten het feit dat de aanbieder van de voorziening hier enkele regels over op kan stellen, is het van belang om rekening met elkaar te houden. Zowel omwonenden als bewoners kunnen een rol spelen bij het voorkomen c.q. beperkt houden van geluidsoverlast.

We adviseren op dit punt het volgende:

- Maak in de individuele (woon)begeleidings- en zorgovereenkomsten met iedere bewoner afspraken omtrent het veroorzaken van geluidsoverlast om te verzekeren dat de bewoners ermee bekend zijn dat geluidsoverlast niet wordt geaccepteerd. Stel duidelijke regels (bijvoorbeeld: na 22:00 uur geen hard geluid meer) en koppel sancties aan overtreding daarvan. In het uiterste geval kan het afsluiten van de buitendeur van de woonvoorziening tussen bepaalde tijden helpen om het geluidsniveau te beperken.

Rookoverlast

De kans is aanwezig dat er overlast ontstaat als gevolg van roken door de bewoners van de voorziening. Een deel van hen rookt immers; een gewoonte die - ook voor niet bewoners van de voorziening - niet eenvoudig van het ene op andere moment is af te leren. Net als voor geluidsoverlast geldt dat omwonenden en bewoners rekening met elkaar moeten houden, om de zicht- en stankoverlast te beperken.

We adviseren op dit punt het volgende:

- Zorg er als aanbieder voor dat bewoners van de voorziening niet in de openbare ruimte roken, maar alleen op het terrein van de voorziening. Koppel indien noodzakelijk sancties aan overtreding van deze regel. Zorg er daarnaast voor dat bewoners, wanneer

zij buiten achter op het terrein van de voorziening roken, niet zichtbaar zijn voor omwonenden.
- Voorkom dat stankoverlast wordt ervaren door omwonenden en dat kinderen aan de rook worden blootgesteld; bijvoorbeeld door een (rookruimte met) afzuiginstallatie te realiseren.

Angstgevoelens en vertrouwensbreuk

Uit het onderzoek blijkt dat een deel van de omwonenden angstgevoelens hebben en dat er tevens sprake is van een aanzienlijke vertrouwensbreuk tussen een deel van de omwonenden en de betrokken instanties. Ook op dit terrein zouden maatregelen moeten worden genomen; met name ten aanzien van de communicatie met omwonenden. De communicatie vanuit alle instanties moet transparant, tijdig en frequent zijn.

We adviseren op dit punt het volgende:
- Zorg dat het contact tussen omwonenden, voorziening en alle andere betrokken instanties zo laagdrempelig mogelijk is vormgegeven. Doe dit door onder andere contactgegevens van de voorziening en een contactpersoon bij de gemeente proactief kenbaar te maken. Geef omwonenden meerdere manieren om contact te leggen met deze personen (face-to-face, telefonisch, e-mail, brief, WhatsApp of sms-bericht). Voor de contactpersoon van de voorziening geldt dat deze te allen tijde bereikbaar moet zijn voor omwonenden.
- Informeer omwonenden transparant, eenduidig en regelmatig over alle facetten van de hulpverlening. Daartoe behoren in elk geval de werkwijze van de voorziening, de regels die voor bewoners en hun bezoek gelden en sancties die kunnen worden opgelegd. We benadrukken dat de privacy van de bewoners van de voorziening dient te worden gerespecteerd.
- Stel een omgevingsbeheergroep/regiegroep/klankbordgroep in waarin in ieder geval de omwonenden , bewoners, aanbieder, gemeente, politie (wijkagent) en woningcorporatie zijn vertegenwoordigd, geleid door een onafhankelijk voorzitter. Idealiter wordt gelijktijdig met deze groep het door omwonenden gewenste, onafhankelijke monitortraject opgezet, waarmee de ontwikkeling in en rondom de voorziening nauwgezet kunnen worden gevolgd. De resultaten daarvan kunnen binnen dit overleg worden teruggekoppeld. Optioneel zouden deze bijeenkomsten openbaar kunnen zijn, waardoor sprake is van volledige transparantie richting de omwonenden van de voorziening.
- Bespreek in dit verband ook het omgevingsplan dat is opgesteld door de VNN en scherp het daar waar nodig aan totdat hier door alle partijen een consensus over is bereikt. Zo ontstaat een (openbaar) buurtbeheerplan waarin de afspraken en te nemen maatregelen worden toegelicht. Leg in het ondertekende plan in elk geval vast hoe moet worden gecommuniceerd over klachten of meldingen die bij politie en gemeente zijn binnengekomen, welke acties dan plaatsvinden en hoe aan omwonenden wordt teruggekoppeld wat er met deze klachten en meldingen is gedaan. Laat het document ondertekenen door alle betrokken partijen, zodat nakoming van de afspraken indien noodzakelijk kan worden afgedwongen.

Maatregelen bij uitbreiding van 14 naar 26 bewoners

Bij het uitbreiden van het aantal bewoners van 14 naar 26 bewoners moet rekening worden gehouden met de zwaarte van de doelgroep en er zal voldoende begeleiding moeten worden georganiseerd.

Zwaarte van de doelgroep

De zwaarte van de doelgroep is een belangrijke moderator gebleken voor angstgevoelens bij omwonenden. Ook blijkt dat de kans dat risico's zich voordoen groter is naarmate de doelgroep zwaarder is. Daarom is het van belang een zo licht mogelijke doelgroep te blijven huisvesten en de selectieprocedure bij de voorziening in de Barkmolenstraat zo in te richten dat er transparantie ontstaat richting omwonenden.

We adviseren op dit punt het volgende:

- Zorg dat nieuwe bewoners tot dezelfde (lichte) doelgroep behoren en maak daarover toetsbare afspraken die worden vastgelegd (bijvoorbeeld in het omgevingsplan). Koppel aan de gemaakte afspraken een transparante selectieprocedure (de privacy van de bewoners in acht nemende) ten aanzien van mogelijke bewoners met vooraf vastgestelde criteria, zodat kan worden getoetst of het om dezelfde lichte doelgroep gaat.
- Maak een risicoanalyse, behandel- en escalatieplan op het niveau van elke potentiële bewoner, waarin interactie met andere bewoners van de voorziening wordt meegenomen.
- Communiceer duidelijk richting omwonenden (bij voorkeur via de omgevingsbeheergroep) wanneer de voorziening nieuwe bewoners krijgt en dat dit past binnen het toetsingskader. We benadrukken dat de privacy van de bewoners van de voorziening dient te worden gerespecteerd.

Begeleiding

Om mogelijke risico's tegen te gaan moet de professionele begeleiding door de aanbieder goed zijn georganiseerd. Dit is tevens een belangrijke wens van een groot deel van de omwonenden.

We adviseren op dit punt het volgende:

- Organiseer een goede bezetting met wacht- en achterwacht, waarbij sprake is van 24-uurs toezicht. Dit vereist dat de bezetting qua begeleiding voldoende is.
- Wees transparant over de hoeveelheid begeleiding die wordt ingezet en hoe begeleiders te werk gaan. Leg hierover schriftelijk verantwoording af (idealiter naar de omgevingsbeheergroep), zodat omwonenden enerzijds weten hoeveel begeleiding er in de voorziening is en er anderzijds getoetst kan worden of deze begeleiding daadwerkelijk wordt ingezet.

LITERATUUR[1]

Aedes (2019). Corporatiemonitor: Woonoverlast 2019. Den Haag: Aedes.

Bieleman, B., Biesma, S., Kruize, A., Nijkamp, R. & Reimer, J. (2012). Huisvesten kwetsbare groepen. Handvatten op basis van evaluatie Moesstraat 8 Groningen. Groningen-Rotterdam: St. Intraval.

Boendermaker, M., Schoonbeek, I., Sijtstra, M. & Bieleman, B. (2017). Evaluatie Omnizorg Apeldoorn 2016. Groningen-Rotterdam: St. Intraval.

CBS (2020). Veiligheidsmonitor 2020. Ministerie van Justitie en Veiligheid. Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Ennen, E. & Ashworth, G.J. (1995). Het Groninger Museum: Een ruimtelijke inpassing van een ongewenste activiteit? in: B. van der Moolen & H. Voogd (red.), Niet in mijn achtertuin, maar waar dan? Over de ruimtelijke inpassing van ongewenste activiteiten, Alpen a/d Rijn: Samson H.D. Tjeenk Willink.

Eysink Smeets, M. e.a. (2010). Omgaan met de perceptie van overlast en verloedering, Een beknopt advies voor de bestuurspraktijk, Tilburg: IVA Beleidsonderzoek en advies.

Jimenez, L. (2002). From Nimby to Yimby: Understanding community opposition to Special Needs Residential Facilities in Vancouver. Burnaby, BC, Canada: Simon Fraser University.

Kam, G. de, Verhagen, L., & Visser, G. (2010). Samen werken aan ruimtelijk beleid voor wonen met zorg en begeleiding in de wijk: Een handreiking voor gemeenten, zorgorganisaties en corporaties. Nijmegen: Radboud Universiteit.

Mennes, R., Snippe J, Sijtstra M. & B. Bieleman (2017). Lokaal bekeken: Verdiepingsstudie monitor ontwikkelingen coffeeshopbeleid meting 2016/17. Groningen-Rotterdam: St. Intraval.

Ministerie van Justitie en Veiligheid (2012). Overlastbeleving begrijpen en aanpakken Een kennisbasis voor de aanpak van overlast en verloedering. Den Haag: Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Muusse, C., Wamel, A. van & Rooijen, S. van (2012). Het vormgeven van woonbegeleiding aan mensen met een dubbele diagnose. Utrecht: Trimbos-instituut.

Overkamp, E. (2000). Instellingen nemen de wijk: Een analyse van het beleid inzake de concentratie van instellingen voor mensen met een verstandelijke handicap en zijn empirische effecten. Assen: Van Gorcum en Comp. BV.

Rossum, van F. & Buys, A. (2011). Quick scan woonoverlast in Den Haag Verkennend onderzoek naar de relatie tussen woonoverlast, kwetsbare personen en Begeleid Wonen in Den Haag. Amsterdam: RIGO research en advies.

Snippe, J., Mennes, R. & Bieleman, B. (2013). Vertrouwd maakt veilig. Verdiepend onderzoek naar onveiligheidsbeleving in 12 gebieden in de 11 Tilburgse aandachtswijken. Groningen-Rotterdam: St . Intraval.

Vogel, I. & Boer, S. (2018). Skaeve Huse in Rotterdam: Evaluatie. Rotterdam: Onderzoek en Business Intelligence Gemeente Rotterdam.

[1] Het betreft uitsluitend literatuur waarnaar wordt verwezen in het rapport. Ten behoeve van het rapport is uiteraard ook uit andere schriftelijke bronnen geput.

Appendix • Nadere toelichting

Naar aanleiding van opmerkingen over enkele onderdelen van het rapport geven we in deze appendix een nadere toelichting hierop. Achtereenvolgens wordt behandeld: 1. theoretisch kader; 2. bepalen van de zwaarte van de doelgroep ((beoogde) cliënten c.q. bewoners); 3. aantal cliënten c.q. bewoners op referentielocaties; 4. financiële afwegingen; en 5. visie van de politie.

1. Nadere toelichting hoofdstuk twee: theoretisch kader

Er lijkt onduidelijkheid te zijn ontstaan over de status en het doel van het tweede hoofdstuk. In dit hoofdstuk beschrijven we in algemene zin het theoretische kader van ons onderzoek. Om een inschatting te kunnen maken van de risico's is het van belang te weten wat hieronder wordt verstaan en waardoor zij worden beïnvloed. We definiëren een risico op basis van de documentstudie als de ingeschatte kans dat een potentieel gevaar resulteert in een daadwerkelijk incident.

Op basis van wat er in de literatuur en de praktijk bekend is, beschrijven we vervolgens welke mogelijke risico's omwonenden kunnen ervaren (subjectieve beleving) bij de vestiging van een voorziening voor Beschermd wonen. We stellen vast dat omwonenden hoofdzakelijk twee risico's kunnen ervaren, te weten een toename van overlast en een toename van criminaliteit.

We onderscheiden vervolgens enkele moderatoren die van invloed zijn op het verband tussen het vestigen van een voorziening voor Beschermd wonen en het inschatten van risico's door omwonenden. In het geval van een woonvoorziening geldt bijvoorbeeld dat hoe zwaarder de doelgroep door omwonenden wordt ingeschat, des te groter de vrees van omwonenden is met betrekking tot de risico's.

Het tweede hoofdstuk is bedoeld als een achtergrondschets waarin we hypothetische verbanden presenteren om de (risico)beleving van omwonenden te kunnen verklaren. Het hoofdstuk is opgenomen, omdat de constatering dat een risico mede een subjectieve beleving is, van belang is vanuit beleidsmatig perspectief. In onze visie zouden beheersmaatregelen er niet alleen op gericht moeten zijn om calamiteiten te voorkomen, maar ook als doel moeten hebben om de vrees van bewoners met betrekking tot de risico's te verkleinen. Deze visie komt ook tot uiting in de door ons voorgestelde beheersmaatregelen in hoofdstuk 5.

In de hoofdstukken 3 en 4 maken wij met behulp van meer objectieve gegevens een inschatting van de kans dat de risico's zich daadwerkelijk zullen voordoen. Daarvoor hebben we gebruik gemaakt van meerdere bronnen uit meerdere invalshoeken die in samenhang zijn bezien. Voor de conclusies daarvan verwijzen we naar hoofdstuk 5.

2. Het bepalen van de zwaarte van de doelgroep

Zoals ook in het rapport is aangegeven, geeft de literatuur geen duidelijk beeld van hoe de zwaarte van een doelgroep in absolute zin kan worden bepaald en welke aspecten daarbij (moeten) worden afgewogen. Uit de interviews met stakeholders (actief in Groningen) en experts (actief elders in het land) komt wel naar voren dat de ingeschatte zwaarte van de doelgroep een rol speelt bij het bepalen van de beheersmaatregelen die erop gericht zijn om calamiteiten te voorkomen of om in kunnen te grijpen als deze zich voordoen.

In overeenstemming met de literatuurscan blijkt uit de interviews dat er doorgaans geen expliciete of absolute maten worden gehanteerd om de zwaarte van een doelgroep van een voorziening te bepalen. De te nemen beheersmaatregelen zijn doorgaans gebaseerd op inschattingen die voortkomen uit ervaringen met eerdere c.q. andere situaties. Stakeholders en experts lijken zich bij

het maken van deze inschattingen steeds op enkele specifieke aspecten te baseren, hetgeen impliceert dat deze aspecten een belangrijke rol spelen bij het maken van de inschatting van de zwaarte van de doelgroep. Deze door hen genoemde aspecten zijn door ons vertaald naar de vijf vragen zoals die zijn geformuleerd in het tweede hoofdstuk als onderdeel van ons theoretisch kader.

De beantwoording van deze vijf vragen is niet absoluut, maar relatief. Dat wil zeggen dat aan stakeholders en experts steeds is gevraagd om op basis van hun ervaringen in te gaan op de zwaarte van de problematiek van de doelgroep aan de Barkmolenstraat in vergelijking met andere doelgroepen in soortgelijke voorzieningen. Naast de antwoorden van de stakeholders en experts hebben we ons tevens gebaseerd op meerdere andere bronnen uit meerdere andere invalshoeken, zoals de gesprekken met de bewoners van de voorziening aan de Barkmolenstraat, de enquête onder omwonenden in de Barkmolenstraat, geaggregeerde kwantitatieve gegevens over overlastmeldingen en onze eigen ruime expertise met dit onderwerp. Al deze informatiebronnen zijn in samenhang bezien en blijken met elkaar in overeenstemming. Daardoor kunnen we (ook zonder absolute beantwoording van de vragen) betrouwbare conclusies trekken en aanbevelingen doen. In de onderzoekswereld staat deze methode bekend als 'triangulatie' of 'kruisvalidatie'.

Onze conclusie is, dat in het algemeen voor doelgroepen van dergelijke voorzieningen geldt, dat er bij individuele leden sprake is van één of meer van de volgende kenmerken: geschiedenis van gebruik, actief gebruik, kans op terugval, contacten met politie en justitie en dubbeldiagnose. Echter, de mate waarin dit het geval is wisselt sterk tussen doelgroepen en voorzieningen. Alle informatiebronnen wijzen in de richting dat deze zaken in mindere mate gelden voor de doelgroep aan de Barkmolenstraat dan voor doelgroepen in andere, soortgelijke voorzieningen. Het zwaarwegende argument is hier dat calamiteiten met betrekking tot overlast en criminaliteit vooral verbonden lijken te zijn met het actief gebruik van harddrugs door de bewoners. Momenteel is er geen sprake van actief drugsgebruik door bewoners en de kans op terugval lijkt bovendien gering: de bewoners zijn afgekickt, zijn gemotiveerd om clean te blijven, krijgen een intensieve begeleiding en hebben veel te verliezen bij een terugval (er gelden strenge sancties). Bovendien zijn - in tegenstelling tot verschillende andere voorzieningen - niet alle bewoners aan de Barkmolenstraat verslaafd aan harddrugs geweest, maar is bij een deel van hen sprake geweest van bijvoorbeeld alcohol en/of game- en beeldschermverslaving. Bij een deel van de bewoners is terugval in het gebruik van harddrugs dus niet mogelijk.

Op basis van bovenstaande oordelen wij als onderzoekers (net als de stakeholders en experts) dat er aan de Barkmolenstraat een relatief lichte doelgroep wordt gehuisvest. We merken op dat in plaats van de term licht ook voor een andere term (bijvoorbeeld minder zwaar) had kunnen worden gekozen. Waarschijnlijk hadden we daarmee de semantische onduidelijkheid die nu is ontstaan kunnen voorkomen.

Voor zowel de huidige situatie met 14 bewoners als de mogelijke situatie met 26 bewoners gelden, zoals ook aangegeven, overwegend dezelfde risico's. Onze belangrijkste conclusie wat dit punt betreft is dat in beide situaties beheersmaatregelen nodig zijn om de risico's te (blijven) beperken. De belangrijkste daarvan is het minimaliseren van de kans op terugval in middelengebruik. Er ligt voor de aanbieder (VNN) een taak om de kans op terugval zo klein mogelijk te houden. Als er wel sprake is van middelengebruik dient direct te worden ingegrepen. Voor verdere onderbouwing van ons advies en de voorgestelde beheersmaatregelen verwijzen we naar hoofdstuk 5 en tabel 5.1.

3. Aantallen cliënten op referentielocaties

In de eerste druk van het rapport zijn de aantallen (maximaal) te huisvesten cliënten op de referentielocaties niet vermeld. Deze aantallen - die zijn gebaseerd op openbare bronnen of (telefonisch) contact met de voorziening - worden hieronder weergegeven:

- Barkmolenstraat: nu 14; beoogd 26

- Merwedestraat: 24
- Onnemaheerd: 17
- Waterloolaan: 23
- Damsterdiep: 32
- Schoolstraat: 47
- Helperwestsingel: 34
- Plutolaan: 36
- Coendersweg: 14
- Emmen: 25
- Leeuwarden: 21
- Hoogezand-Sappemeer: 26

4. Financiële afwegingen

Financiële afwegingen worden uitsluitend genoemd om de context te schetsen waarbinnen de geïnterviewden zeggen afwegingen te maken bij de vestiging van een voorziening. Uit de interviews blijkt dat die afweging niet altijd uitsluitend gebaseerd is op de calamiteiten die zich kunnen voordoen, maar ook kan zijn ingegeven door financiële afwegingen. We benadrukken dat bij het opstellen van onze conclusies en aanbevelingen deze financiële afwegingen niet zijn meegenomen.

5. Visie van de politie

Er lijkt enige onduidelijkheid te zijn over de tekst op pagina 27 en 28, waarin expliciet de visie van de politie op de situatie wordt weergegeven. Deze tekstpassage is opgesteld door de onderzoekers op basis van het interview met de betrokken politiefunctionarissen. Deze tekst is door diezelfde politiefunctionarissen geverifieerd en vervolgens door ons opgenomen in het rapport. Deze informatie uit het interview met de politie is in overeenstemming met de informatie uit de interviews met andere stakeholders en experts.